

AKO SI U AUSTRIJI CLAN MJERODAVNE PARTIJE SMIS I OTVORENO DJELATI PROTIV MANJINAM. NAJBOLJI DOKAZ: ROBAKOVA KNJIGA

POSEBNI BROJ PRILIKOM 30. OBLJETNICE POTPISANJA DRZAVNOGA UGOVORA

SERVIS HAK-A STRAN 25

SE... ATT... LIK ÖST... REICH

CIJENA: 20.- U PRETPLATI: 15.-

Ausgabe... 30. Juli 1955 39. Stück

2/85 u maju

152. Staatsvertrag... wiederherstellung eines unabhängigen und demokratischen Österreich.

Novi Glas

magacin hak-a

Artikel 7.

Rechts der slowenischen und kroatischen Minderheiten

österreichische Staatsangehörige der slowenischen und kroatischen Minderheiten in Kärnten, Burgenland und Steiermark genießen dieselben auf Grund gleicher Bedingungen wie alle österreichischen Staatsangehörigen ein Recht des Rechtes auf ihre eigenen Organisationen, Versammlungen und Presse in ihrer Sprache.

haben Anspruch auf Elementarunterricht in ihrer oder kroatischer Sprache und auf eine dem Verhältnismäßigkeit entsprechende Anzahl eigener Mittel. In diesem Zusammenhang werden Schulbesuch überprüft und eine Abteilung der Aufsichtsbehörde wird für slowenische und kroatische Schulen errichtet werden.

den Verwaltungs- und Gerichtsbezirken des Burgenlandes und der Steiermark slowenischer, kroatischer oder gemischter Bevölkerung wird die slowenische oder kroatische Sprache zusätzlich zum Deutschen als Amtssprache zugelassen. In solchen Bezirken werden Beschilderungen und Aufschriften topographischer sowohl in slowenischer oder kroatischer Sprache wie in Deutsch verfaßt.

österreichische Staatsangehörige der slowenischen und kroatischen Minderheiten in Kärnten, Burgenland und Steiermark nehmen an den Verwaltungs- und Gerichtsbehörden in diesen Gebieten auf Grund gleicher Bedingungen wie andere österreichische Staatsangehörige teil.

Tätigkeit von Organisationen, die darstellen, der kroatischen oder slowenischen Bevölkerung ihre Eigenschaft und ihre Rechte als Minderheiten zu nehmen, ist zu verbieten.

Статья 7

Права словенского и хорватского национальных меньшинств

1. Австрийские граждане, принадлежащие к словенскому или хорватскому национальным меньшинствам в Каринтии, Бургенланде и Штирии, пользуются одинаковыми правами наравне со всеми другими австрийскими гражданами, включая право иметь собственные организации, собрания и печать на своем языке.

2. Они имеют право на начальное обучение на словенском или хорватском языках и на пропорциональное количество своих средних школ; в связи с этим будут пересмотрены программы в школах, а также будет образована инспекция по образованию для словенских и хорватских школ.

3. Официальным языком в административных и судебных округах Каринтии, Бургенланда и Штирии со словенским или хорватским или национально-смешанным населением является, кроме немецкого языка, также и словенский или хорватский язык. В таких округах топографическая терминология и надписи должны быть как на немецком языке, так и на словенском или хорватском языках.

4. Австрийские граждане, принадлежащие к словенскому или хорватскому национальным меньшинствам в Каринтии, Бургенланде и Штирии, участвуют в культурном, административном или судебном аппаратах на этих территориях наравне с другими австрийскими гражданами.

5. Запрещается деятельность организаций, имеющих целью денационализацию словенского и хорватского национальных меньшинств.

Статья 8

Демократические учреждения

Австрия будет иметь демократическое правительство, созданное на основе гарантированного всем гражданам всеобщего, свободного, равного избирательного права при тайном голосовании, а также права быть избранными на государственные должности без различия расы, пола, языка, религии или политических убеждений.

Статья 9

Роспуск нацистских организаций

1. Австрия должна завершить мероприятия, уже начатые путем введения соответствующих законов, одобренных Советнической Комиссией по Австрии, по ликвидации национал-социалистской партии, примыкающих к ней и находящихся под ее контролем организаций на территории Австрии, включая политические, военные и полумилитарные организации. Австрия также должна продолжать усилия по искоренению из австрийской политической, экономической и культурной жизни всех следов нацизма; должна обеспечить, чтобы вышеуказанные организации не были возрождены в какой-либо форме, и предотвратить всякую нацистскую и милитаристскую деятельность и пропаганду в Австрии.

2. Австрия обязуется распустить все находящиеся на ее территории организации фашистского типа: политические, военные, военизированные, а также и другие организации, ведущие враждебную какой-либо Общественной Нации деятельность, либо преследующие цели лишения народа его демократических прав.

3. Австрия обязуется не допускать под угрозой уголовного наказания, которое будет немедленно определено в установленном австрийскими законами порядке, существование и деятельность на своей территории указанных выше организаций.

Article 7

Rights of the Slovene and Croat Minorities

1. Austrian nationals of the Slovene and Croat minorities in Carinthia, Burgenland and Styria shall enjoy the same rights on equal terms as all other Austrian nationals, including the right to their own organizations, meetings and press in their own language.

2. They are entitled to elementary instruction in the Slovene or Croat language and to a proportional number of their own secondary schools; in this connection school curricula shall be reviewed and a section of the Inspectorate of Education shall be established for Slovene and Croat schools.

3. In the administrative and judicial districts of Carinthia, Burgenland and Styria, where there are Slovene, Croat or mixed populations, the Slovene or Croat language shall be accepted as an official language in addition to German. In such districts topographical terminology and inscriptions shall be in the Slovene or Croat language as well as in German.

4. Austrian nationals of the Slovene and Croat minorities in Carinthia, Burgenland and Styria shall participate in the cultural, administrative and judicial systems in these territories on equal terms with other Austrian nationals.

5. The activity of organizations whose aim is to deprive the Croat or Slovene population of their minority character or rights shall be prohibited.

Article 8

Democratic Institutions

Austria shall have a democratic government based on elections by secret ballot and shall guarantee to all citizens free, equal and universal suffrage as well as the right to be elected to public office without discrimination as to race, sex, language, religion or political opinion.

Article 9

Dissolution of Nazi Organizations

1. Austria shall complete the measures, already begun by the enactment of appropriate legislation approved by the Allied Commission for Austria, to destroy the National Socialist Party and its affiliated and supervised organizations, including political, military and para-military organizations, on Austrian territory. Austria shall also continue the efforts to eliminate from Austrian political, economic and cultural life all traces of Nazism, to ensure that the above-mentioned organizations are not revived in any form, and to prevent all Nazi and militarist activity and propaganda in Austria.

2. Austria undertakes to dissolve all Fascist-type organizations existing on its territory, political, military and para-military, and likewise any other organizations carrying on activities hostile to any United Nation or which intend to deprive the people of their democratic rights.

Article 7

Droits des minorités slovène et croate

1. Les ressortissants autrichiens appartenant aux minorités slovène et croate en Carinthie, Burgenland et Styrie jouiront de pair avec les autres ressortissants autrichiens des mêmes droits que ceux-ci, y compris le droit d'avoir leurs propres organisations, de tenir des réunions et de posséder une presse dans leur propre langue.

2. Ils ont droit à l'enseignement primaire en langue slovène ou croate et à un nombre proportionnel d'établissements propres d'enseignement secondaire; à cet effet, les programmes scolaires seront revus et une section de l'inspection de l'enseignement sera créée pour les établissements slovènes et croates.

3. Dans les circonscriptions administratives judiciaires de Carinthie, Burgenland et Styrie résident une population slovène ou croate, ou une population mixte le slovène ou le croate se admettent comme langue officielle en plus l'allemand. Dans ces circonscriptions, la terminologie et les inscriptions topographiques seront en langue slovène ou croate aussi bien qu'en allemand.

4. Les ressortissants autrichiens appartenant aux minorités slovène et croate en Carinthie, Burgenland et Styrie participeront dans les mêmes conditions que les autres ressortissants autrichiens aux activités des organismes culturels administratifs et judiciaires dans ces territoires.

5. Sera interdite l'activité des organisations qui ont pour but de priver les populations croate ou slovène de leur caractère et de leurs droits de minorité.

Article 8

Institutions démocratiques

L'Autriche aura un gouvernement démocratique fondé sur des élections au scrutin secret et garantira à tous les citoyens le suffrage égal et universel, ainsi que le droit d'être élu à une fonction publique, sans distinction de sexe, de langue, de religion ou d'opinion.

Article 9

Dissolution des organisations nazies

1. L'Autriche doit compléter les mesures, déjà prises par l'adoption de lois appropriées approuvées par la Commission alliée pour l'Autriche, pour détruire le Parti national-socialiste et ses organisations affiliées et supervisées, y compris les organisations politiques, militaires et paramilitaires, sur le territoire autrichien. L'Autriche doit aussi continuer les efforts pour éliminer de la vie politique, économique et culturelle autrichienne toutes les traces du nazisme, pour assurer que les organisations mentionnées ne soient pas rénovées sous aucune forme, et pour empêcher toute activité et propagande nazie en Autriche.

2. L'Autriche s'engage à dissoudre toutes les organisations de type fasciste existant sur son territoire, politiques, militaires et paramilitaires, et de même toutes les autres organisations portant des activités hostiles à toute Nation Unie ou qui ont pour but de priver le peuple de ses droits démocratiques.

U VODNIK

SADRŽAJ

Uvodnik	2
HAK i ča se je do sada ispunilo od člana 7 Državnoga ugovora	3
HKD i njegovo iskustvo s neispunjavanjem člana 7	5
HGKD - beč u vezi s članom 7 Državnoga ugovora 1955.	8
Crikva i opstanak Gradišćanskih Hrvatov	10
"Status quo" - Intervju s nadzornikom za hrvatsko školstvo Antonom Mesnerom	12
HAK na vazmenom seminaru "Mladine europskih narodnih grup	13
Vonjba	15
Če se Ikarus zaletiti u lepak?	17
Književni večer Ignac Horvat	19
Pregled književnoga stvaranja Ignaca Horvata	19
Upliv Ignaca Horvata na sadašnju jezičnu normu gradišćansko-hrvatskoga književnoga jezika	21
Štiteljsko pismo	23
Komentarčići	24
HAK - servis	25
Tomac (nastavak)	26
Pjesmice	30

1945.
1955.
1985.

40. obljetnica oslobodjenja Austrije
30. obljetnica potpisivanja državnoga ugovora u Beču

Cijela Austrija slavi i svečuje. Držu se lipi govori, spominja se ondašnjih političarova, naglašava se važna uloga Austrije med državama zemlje, jači se himna. Čuda puti.

Sve se gleda kroz rozečke očalje. Kad jur jednoč svečujemo, onda ćemo dobro i duugo svečevati. Za negativne pojave - kih je u prošli 30 ljeti dost bilo - onda nimamo lazno Isto tako ne za manjine. Da se u 30 ljeti nij našlo pozitivno rješenje bi bio uzrok da se ozbiljno premissljava, ča se je krivo učinilo. Potribna bi bila trizna analiza i s naše strani i sa strani države. Ali pokle je jasno da se Savjet za narodne grupe do 15. maja neće zastati, nas političari vlade velikodušno ignoriraju. Da, istina je da se je raspravljalo i o narodni grupa u parlamentu. Samo se onde nij pominalo s nami, nego raspravljalo o nami. Jer političari su tako svestrani da moru riješiti i takove probleme, u ke nimaju toliko uvida.

Imamo mi ada uzroka da svečujemo s oficijelnom Austrijom? Ovo pitanje se pri svakoj priliki nanovič stavi. A kod odgovora je skoro svaki autor jako jednostran. Sigurno, čuda ki Hrvat je u ovom času, ki je od potpisivanja Državnoga ugovora prošao, doživio mnogi "frust". Imali smo dost naših negativnih doživljajev. Zač ali ne gledamo jednoč drugu stran medalje?

Iako su bile okolnosti jako čemerne, smo ipak dostigli ki ta važan uspjeh. Nij nam se ugodalo, dostati hrvatske emisije u radiju? Uspješno smo bojkotirali brojidbu 1976.lj; kađe su nas kanili "kraj - zbrojiti". Održali smo nekoliko velikih manifestacijov, ke su i med Gradišćanskimi Hrvati

novi glas

IMRESSUM/IMPRESUM:

Vlasnik/izdavač-eigentümer/herausgeber: hrvatski akademski klub, schwindgasse 14/10, 1040 beč. tisak/naklada-druck/verlag: wograndl-druck 7210 matrštof. urednik-redakteur: marko sučić, schwindgasse 14/10, 1040 beč.

ti i u javnosti imale dosta pozitivan odziv. Utemeljila se je Narodna visoka škola za Gradišćanske Hrvate, izdao se je za ovako malu manjinu prilično velik broj knjig. Komučno šalje Crikva dvojezične formulare za crikveni prinos itd., itd. A ovo su samo neke od najvećih akcijov. Znači, ako si ov posao točno premislino, imamo i mi dost uzroka da svečujemo (iako morebit na drugačiji način nego vlada). Pri tom ne smimo zaboriti da je još čuda, jako čuda željov neispunjeno. To bi se moralo i odgovornim političarom pri svečevanju dost intenzivno reći. Mi ada ne svečujemo za to, kad smo neizmerno srićni i kad živimo kot u paradizumu, nego kad se veselimo da smo do sada ipak ča dostigli.

Jur danas bi si morali glavu trapiti, kako moremo i u budućnosti ča dostignuti. Jako manjka na ekonomskom polju. Nimamo ovde nikakove "hrvatske infrastrukture", na ku bi se mogli naslanjati. Ovde ćemo imati još čuda djela, dokle si ju stvorimo.

Naša društva bi morala i već direktno djelati za svoje člane. Prvič su onda u stalnom kontaktu s njimi (ča do sada skoro nijedno društvo nij), a drugič je to po mojem mišljenju do neke mjere i smisao svakoga društva. Početak - iako jako skroman - za Hrvatski akademski klub je u ovom Novom Glasu pod rubrikom "HAK-SERVIS". Ufam se da će nam se ugodati, ga u budućnosti tako daleko proširiti ča tomu potpomaže, da se članu budu mogli bolje identificirati njevim društvom.

Centralni problem je sigurno sudjelivanje med društvu. Čini mi se, da si od predsjednikov i odbornikov (skoro) nijedan ne šte "Hrvatske novine". Drugačije bi jur znali ča je "sloga moć". Jer ta sloga dekorira - našim društvom na špot - jur desetljeća dugo naslovnu stran. Realitet ali čisto drugačije izgleda. Jer u principu se "stari senilci" jednoga društva pomisaju s "livimi radikalci"

drugoga društva samo. Akceptiraju se jedan drugoga ne. "Stari senilci" potribuju da ti "mladi livi" prvo jednoč neka ča djelaju, a onda neka dojdju sa spametnimi predlogi, ki i njim odgovaraju. A "livi

radikalci" opet predbacivaju "starim senilcem", ča su kada -koč prlje sve zamudili. A o badvi grupe gledaju da sebe samo u najboljem svitlu prezentiraju. To je prava "hrvatska sloga": Jedan jače prepotentan nego drugi!

Stoprv kad se svi skupa malo rastriznimo će biti konstruktivno sudjelivanje moguće. Pitam se, zač nij moguće osnovati jedan gremijum u kom su sva društva zastupana. Jer do neke mjere je kompromis potriban, ako se kani barem velik dio Hrvatov zadovoljiti. Naredno se ali neka društva boju da čedu krez za to nastati za svoje protivnike, za ke druga društva gledaju, pre transparentni. Predložilo se je ovakov gremij jur nekoliko puti u zadnjem vrimenu, odziv je bio ali jako slab. Za to predlažem da slogan neka skrse od naslovne strani "HN" i tako iz žitka Gradišćanskih Hrvatov. Mi imamo i dost drugih praznih sloganov, zač i ovoga na dalje gajiti?

Situacija u čuvarnica je katastrofalna. Ali samo jaučenje nijšt ne hasni. Ovde su potribne inicijative. A pod inicijativom ne razumim to, da se kakovomu seoskomu povjereniku pošalje pismo s prošnjom, neka ide pobirati

potpise za dvojezičnost u čuvarnici. Ovde su potribni lični kontakti, samo tako se more ljude animirati, osviđočiti i pobuditi vlašćim akcijam.

Za ništ bolje ne izgleda u školi. Neki tvrdu da nimamo ljudi ki bi bili sposobni da izdjelaju koncept dvojezične škole. Su naši pedagogi zaistinu tako čemerni? To si ne morem predstaviti.

Jeđini jako velik manko je ta da još svenek skoro svi u društva djelaju samo iz idealizma. To otežava posao jako. Jer onda, kad se to sve djela samo uz djelo, uz študijum se stanu u frižini pogriške, kad nij bilo lazno, ovu ili onu akciju dost dobro pretresti i sve konzekvencije zeti u obzir.

Znači da je još čuda djela pred nami. A za ovo djelo nimamo već 30 ljet lazno kot do sada. Ovo mora friško pojt, jer će drugačije morebit biti pre kasno. Onda će si za 60. obljetnicu Državnoga ugovora morebit neki pisav glavu trapiti, je li bi još bilo Hrvatov u Gradišću i Beču, kad bi se bio član 7 ispunio.

marko

hak-i ča se je do sada ispunilo od člana 7

HAK ljetos slavi 37. obljetnicu svojega utemeljenja. Ada je jur dost dugo postojao pred onim znamenitim 15. majom 1955. ljeta, kad je kancelar Leopold Figl od balkona Dolnjega Belvedera u nepreglednu masu ljudi: "Austrija je slobodna".

Onda je još kumaj ki znao, da ov Državni ugovor sadržava i jur strašno-čuda puti citirani i spomenuti član 7. Ovo je po mirovnom ugovoru u St. Germainu (10. septembra 1919. ljeta) drugi veliki medjunarodni ugovor, u kom su zabilježena i

prava, a do neke mjere i status slovenske i hrvatske manjine u Koruškoj, Gradišću i u Štajerskoj.

Jur za vrime svojega utemeljenja su HAK brojili med avangardu gradišćanskohrvatskih aktivistov.

Po potpisanju Državnoga ugovora i u njem sadržanom članu 7 su mnogo ki Gradišćanski Hrvati mislili, da će se sada spasiti gradišćanskohrvatska narodna grupa u Austriji.

Da se ova očekivanja nisu nikako ispunila, izrazili su u

ovom broju Novoga glasa jur i zastupnici drugih naših društav.

Hrvatski akademski klub je zapravo svenek stao na prvoj fronti kad je išlo za zalaganje i za "borbu" da bi se ispunio član 7. Moramo priznati da kot i druga pro-hrvatska društva, Hrvatski akademski klub nije bio uspješan u ovom zalaganju. Je li se sada krivica daje tvrdoglavnosti bivših političarov, nerazumljivosti odgovornih u saveznoj i zemaljski gremija, protivmanjinskoj politici Prezidija načelnikov i vicenačelnikov hrvatskih i mišanih općin u Gradišću - ili našim funkcionarom ki su bili pre-slabi i prevjerni partijski političari, to pitanje nam danas već nij od hasni. Činjenica je, da se skoro ništar nij ispunilo, ča nam je osigurao u ovom međjunarodnom dokumentu od 1955. ljeta.

Zastupnici HAKa su u prošli

30 ljeti neprestano pokušavali intervenirati pri svi nadležni mjesti i gremija, bilo to kod kancelarstva, bilo to kod zemaljske vlade u Gradišću, ili pri svi politički partija u Austriji. Prez uspjeha ako se gleda na službeni hrvatski jezik, prez uspjeha ako se išću dvojezični topografski natpisi (izvan u nekoliki sel na inicijativu seoskih pretpostavnih). Školskomu pitanju, bolje rečeno slišu i čuvarnice (dičji vrtići) kade se uprav sada kaže, kako nepovoljna je situacija u Gradišću.

Mnogi ki od naših bivših aktivistov (u odredjenom broju i u HAKu) su na ovoj nepovoljnoj situaciji jur zdvojili i se povukli.

Ipak se je ravno u zadnjem ljetu i u prošli miseci pokazao kakov-takov uspjeh. Velikodušno smo sada nešto dostali, ča nam je savezna vlada jur bila dužna pokle

se je Gradišće priključilo k Austriji, a osebužno po 15. maju 1955. ljeta. Govorimo o jur poznati četiri "živi" subvencija. Je li je ovo bio početak druge (povoljnije) manjinske politike će nam kazati budućnost. Naši stari borci i stručnjaki na polju manjinske politike sumljaju, da bi Gradišćanski Hrvati napredovali u Savjetu za narodne grupe. Drugi u Savjetu ipak vidu gremijum, ki bi mogao pridonašati poboljšavanju manjinskopolitike mizere u koj se nahaja gradišćanskohrvatska narodnost. Međ ove druge sliši i Hrvatski akademski klub. Po dugi diskusija i raspravljajući se je odbor HAKa konačno odlučio za Savjet za narodne grupe i je bio pripravan, da u njem sudjeluje. Drugi korak je onda bio, da HAK potribeje zastupništvo u ovom Savjetu, od koga se je reklo, da će se utemeljiti do početka ovoga ljeta. Da do toga još nij došlo, leži u

TRACHTA INŠTALACIJE

FRIC

(FILEŽAC)

svake vrsti, n.pr.:

VODA

GRIJANJE na ulje

drivo

plin

Trachta

Fric

7350Gornja

Pulja

tel.: 0 2 6 12/

31 17

garantira se djelo po najnoviji tehnika u Gradišću i u

Beču

glavnom u tom, da kancelarstvo još nezna kako podijeliti ova 24 mjesta ka stoju na raspolaganje. A da bi HAK morao biti žastupan u Savjetu, ne nek zbog svojih idejov, je i onim u najviši odlučujući gremija jasno.

Da se Hrvatski akademski klub ali nikako ne zadovoljava s tim, da bi inaktivno čekao na ispunjenje pojedinih točak, ki su nam obećani u Državnom ugovoru kaže i slijedeća akcija. HAK će pomoću seoskoga stanovništva, po mogućnosti svećeništva inicijirati privatne dvojezične čuvarnice u oni seli kade postoji očividno interes. HAK se kani i mora zbog toga uključiti u ovu nepovoljnu situaciju, ar se u već ki seli seoski političari suprotstavljaju narodnomu potribovanju za dvojezičnimi čuvarnicami.

Ne moremo još Bog-zna kako

dugo čekati na ispunjenje prav, ka su nam u članu 7 osigurana. Situacija u naš seli isto kot i u Beču potribuje hitro rješenje. A privatne dvojezične čuvarnice neka budu početak. Iako su aktivisti unutar HAKa pokrenuli ovu ideju će klubu biti jako drago ako se i druga društva priključu ovomu planu. Osebužno u suradnji s Crikvom u Gradišću bi se moglo ovde jako čuda dostignuti.

U glavnom je Hrvatski akademski klub toga mišljenja, da narodna grupa Gradišćanskih Hrvatov nima osebužan uzrok da slavi ov 15. maj. Od sebe se razumi da čedu se svi Gradišćanski Hrvati veseliti 30. obljetnici slobodne Austrije, ku svi gledaju za svoju domovinu. Ali to, ča osebužno nas naliže u ovom Državnom ugovoru ne daje nikakov

uzrok, da bi se o nečem veselili i ča slavili. To zna ne samo država Austrija, nego i sve države ke su potpisale ov medjunarodni ugovor.

Zato će Hrvatski akademski klub i u budućnosti nastojati na tom i potribovati ispunjenje člana 7 Državnoga ugovora - ne samo kod države Austrije nego i pri internacionalni gremija.

Petar Tyran, predsjednik HAKa

Hrvatske svaki tajedan Novine

HKD I NJEGOVO ISKUSTVO S NEISPUNJENJEM ČLANA 7

Pozdravljam inicijativu HAK-a da se u posebnom broju "Novoga Glasa" k 30. obljetnici potpisanja Državnoga ugovora pruži mogućnost prikazanja iskustva pojedinih društav u vezi s neispunjenjem člana 7. Pokidob da 1955. ljeta još nisam bio funkcionar HKD-a, ču uplesti i neke svoje lične doživljaje u vezi s željom za realizaciju člana 7.

U vrime potpisanja Državnoga ugovora bio sam po svojem povratku iz kotarskoga poglavarstva u Niuzalju (1. oktobra 1952.) politički sekretar kod tadašnjega zemaljskoga poglavara dra Lovre Karalla. Tim da je dr. Karall bio priznat peljač svisnič Hrvatov u Gradišću, koncentrirali su se po potpisanju Državnoga ugovora početni razgovori na krug njegovih najužih prijateljev, kot su to bili prof. Ignac Horvat kot predsjednik HKD-a, vladin savjetnik Franjo Leopold kot uski politič-

ki sudjeonik, školski nadzorniki prof. Rudolf Klaudus i Štefan Zvonarič, pravnik i novinar dr. Fridrik Binting i ja. Veliko je bilo veselje o konačnom oslobodjenju naše domovine i veliko je bilo ufanje u široke mogućnosti člana 7.

Vrijeda su se upostavile veze s predstavnikami koruskih Slovencev, ke su u ono vrime uz druge sudjeonike zastupali dr Joško Tischler (Narodni svet) i dr. Franci Zwitter (Zveza slovenskih organizacij). Prvi djelatni zastanki održali su se u jednom za manjinsku scenu poznatom lokalū u Beču, a nastavili su se i u Gradišću. Pri ovi sastanki diskutirali su se opširno i intenzivno svi aktualni problemi iz tadašnjega vidika. Stvorila se je zajednička redakcionelna baza za konačni tekst memorandum HKD-a, ki se je u jeseni dostavio svim mjerodavnim austrijanskim i gradiš-

ćanskim institucijam, signatarom Državnoga ugovora i ambasadi Jugoslavije. Kad pišem o tadašnjem vidiku, onda mislim na činjenicu, da u onom času n.p. pitanje čuvarnic, viših zanatskih škol i radioemisijov još nije bilo aktualno.

Publiciranje našega memorandumā je išlo na protiv-akciju asimilantov, ka se je manifestirala u improviziranoj konferenciji načelnikov i drugih općinskih funkcionerov u novembaru 1955. u Cindrofu. Po mojem mišljenju bila je pogriška tadašnjih funkcionerov Narodne stranke, da su akceptirali ideju ovakovoga sastanka, a naročito Cindrof za mjesto ovoga čudnoga sastanka.

Situacija bi bila sigurno čisto drugačija, da se je ova konferencija (bez svakoga poslovnoga reda) održala u Borištofu ili u Filežu. Ali

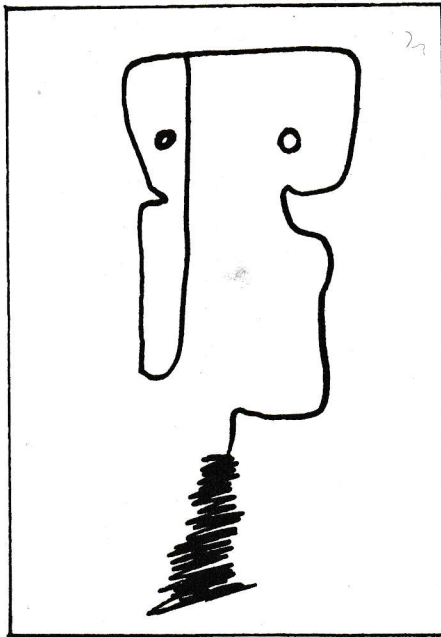
to je bilo Robaku i njegovim konzortom poznato i tako su ishasnovali poziciju domaćina ar su u Cindrofu mogli računati s većinom za svoju inicijativu.

Tako je došlo do zloglasne cindrofske izjave, u kojoj se je na smišan način kanila potvrditi teza, da su samo načelnici i ostali odabrani politički mandatar legitimirani da zastupaju gradišćanske Hrvate. Rodila se je i parola, ka je u prvom redu u neinformiranomu nimškomu uhu dobro glušala, da iz prava nesmi nastati dužnost.

Pokidob da se u Austriji (i u Gradišću i u Koruškoj) skoro sve gleda kroz partijsko-političke očalje i da je Robak uvijek marljivo "prodavao" tezu, da je njegova asimilatorska politika od velike hasni za njegovu stranku je i namjesni kancelar (i bivši savezni predsjednik) dr. Schärf kot tadašnji centralni šef socijalističke stranke 1958. i dr. Kreisky kot tadašnji ministar za vajske posle 1962. izjavio, da samo načelnici imaju legitimaciju zastupanja gradišćanskih Hrvatov.

Zanimljivo je da se u Koruškoj nikada nij govorilo o legitimaciji načelnikov, ar Slovenci ih onde skoro nisu imali. Tragikomika je nastala za austrijsku socijalističku stranku 1972. ljeta, kada su najednoč kancelar dr. Kreisky i peljajući socijalisti Koruške oporicali načelnikom svaku legitimaciju u manjinskom pitanju, ar je njim tada iz oportunističkih uzrokov ova teza pasala u njev stranačkopolički koncept. U sredini 70. ljet je dr. Kreisky i prema nam i prema asimilantom zastupao ovu tezu, ali ju je kašnje opet "zabio", ar je i "jaki" dr. Kreisky u manjinskom pitanju morao konačno onako "tancati", kot su mu Gradišće i Koruška diktirale. Lako je Reagana ili Begina kritizirati i njim davati dobre upute. Ali doma odlučiti se probiti protiv asimilantov ili "Kärntner Heimatdiensta" je druga stvar!

Za naše mladje ljude su nerazumljive i nepoznate situacije i regule tadašnje "Velikoj koaliciji". Zaključiti i rea-

lizirati se je u ono vrime (do 1966. ljeta) dalo samo ono, u čem su si bile dvi velike vladine stranke složne. Zbog toga da je jedna stranka bila za realizaciju člana 7 a druga ne, došlo je do pat-situacije i dominiralo je ono staro i zloglasno geslo "Dili i zapovidaj"! Svi razgovori iz časa velike koalicije su se vrtali u krugu: "Ča ćemo mi (siromahi), kad si Vi niste složni?!"

U Koruškoj je bila situacija čisto drugačija. Pomoćom i razumivanjem engleske posadne sile imali su Slovenci jako dobro školsko rješenje. Oni su već i u onom vrimenu imali svoje slovenske radio-emisije. Pokidob da je nacionalistički dio koruških Nimac bio jako nezadovoljan s ovim za Slovence dobrim teritorijalnim školskim rješenjem, potribovala je Koruška glasno promjenu situacije na školskom sektoru. S druge strane je i Austrija iz državno-političkih uzrokov bila zainteresirana, da napravi neke konkretne korake u smislu realizacije člana 7. Poznata je i činjenica, da se je Jugoslavija koncentrirala u ono vrime samo na Korušku, takò da je došlo do jednog rješenja, ko konačno nikoga nij usrićilo.

Slovinci su doduše dostali svoju vlašću gimnaziju, ali su na sektoru obaveznoga školstva pomoću takozvanoga "Manjinskoga školskoga zakona" izgubili svoju do tada jaku

poziciju. U zadnjem času je "Heimatdienst-u" još i ovo za Slovence slabo rješenje trn u oki i zbog toga je aktualna poznata diskusija za odvojenje dice na obavezni škola.

Za nas gradišćanske Hrvate donesla je poznata školska reforma iz 1962. ljeta novo oslabljenje i opterećenje, ar su se "amputirali" viši razredi na osnovni škola, kađe smo do sada jedino branjeni. Ada na mjesto napretka u smislu realizacije člana 7 daljnje nazadovanje. Ipak se najde austrijskih političarov, ki se usudu reći da je član 7 prema nam ispunjen.

Jedan uspjeh u času Velike koalicije smo postignuli pri jednom razgovoru s tadašnjim ministarom za prosvjetu, drom

Heinrichom Drimmel, ki nam je s obzirom na dužnost po Državni ugovori od St. Žermena i Beča od 1964. ljeta dopitao ljetnu subvenciju od 500.000,-- šilingov. Ova svota je s obzirom na tadašnju kupovnu moć bila za HKD velika pomoć, ka danas sigurno figurira s najmanje 3 milijoni šilingov. S ovom subvencijom smo mi mogli ispunjavati sve svoje dužnosti i dovoljno podupirati štamparsko društvo i naše brojne grupe.

A ča se je stalo 1970. ljeta, kad se je instalirala socijalistička vlada? Tadašnji ministar za prosvjetu Leopold Gratz je iz čisto stranačkih uzrokov raspolovio ovu subvenciju na HKD i na asimilante, a njegovi nasljednici dr. Sinovac i dr. Zilk su "rado" nastavili ovu "tradiciju" i su još i apsolutno smanjili subvenciju, tako da smo lani dostali samo 120.000 šilingov. Žalili smo se pri Državnom pravobraniteljstvu i zemlja Gradišće je više manje priznala, da nam premalo pomaže i da će svoju financijsku pomoć povisiti na 450.000 šilingov. Da se i ovo pisano obećanje iz 1984. ljeta nij ispunilo ne treba nikoga čuđiti, ki pozna moral i "velikodušnost" austrijske manjinske politike.

U času monokolorne vlade Narodne stranke imao je tadaš-

nji kancelar dr. Klaus kot rođen Korusac velike i iskrene ambicije. Ali on nije naišao na nikakovo razumijevanje, naročito ne kod svojih vlašćih ljudi u Koruskoj. Razočaran i frustriran izgubio je vrijeda svoj veliki polet. Rado je boravio u našoj sredini, učio se je hrvatski i s iskrenim elanom nas je bodrio pri veliki manifestacija u Velikom Boristofu i Lovreti. Ali konkretnih uspjehov nij dostignuo.

Sličnu sudbinu doživio je i kancelar dr. Kreisky. Kot kancelar i šef Socijalističke stranke pokušio je skoro nemoguće, ako človik pomisli na zakorenjenje tvrde strukture u Koruskoj i u Gradišću. Svoj prvi teški poraz je doživio s takozvanim "Ortstafelsturmom" u Koruskoj, koga posljedice je nas jedan sam lično doživio na ličnosti kancelara. Uz svu njegovu dobru volju nastale su teškoće i zapreke sve veće. Kot otvoren neprijatelj ustanovljenja manjin morao je akceptirati poznatu smišnu brojdbu od 1976. ljeta, ka je bila cijena za umirenje šovinistov u Koruskoj i za strašno precijenjeni zakon za narodne grupe. Povučio morao je jednu izjavu za drugom, jedno obećanje za drugim, ar su okolnosti i otpori bili jači. Konačni rezultat bio je velik frust i kod njega, tako da se u zadnji ljeti uopće nije angažirao u manjinskoj politici.

Savezni kancelar dr. Sinovac je još prekratko u svojoj novoj funkciji. Kot bivši ministar za prosvjetu se nij ravno istaknuo kot prijatelj manjin. U zadnjem času počelo se je i pomoću njegove inicijative opet gibati i naše narodno pitanje. Kip o njegovom pravom držanju prema onim Hrvatom, ki ljubuju svoju narodnost i ki si ju želju očuvati, ćemo dobiti pri utemeljenju Narodnoga savjeta. Uz svu simpatiju za svoje stranačke druge mora biti i njemu najkašnje po študijumu Robakove knjige jasno, ki su Hrvati po duhu i smislu Zakona za narodne grupe.

Pri naši veliki manifesta-

cija se lipo govori o nami i se redovito veli, kako siromašno bi bilo Gradišće i Austrija, kad bi nas ne bilo. A ča se činji, da se ovo kulturno bogatstvo, ova naša mala narodnost ne izgubi? Ništ, a to je već dost, da nam se napravi ogromna i nepopravljiva škoda. Koliko puta nam se je reklo, da će se naša dica u čuvarnica odgojivati i na hrvatskom jeziku, ako to roditelji potribuju. Nut su to naši roditelji u neki seli u dovoljnom potribovali, a reakcija: "Kot gluho-mu dobro jutro." Sramotno je i rivanje kompetencije za od nas željeno noveliranje zakona za čuvarnice od zemlje na savez i obrnuto, i to sada već kroz ljeta.

Austrija, Gradišće i mi kot uvijek lojalni gradjani svečujemo 40. obljetnicu postojanja Druge republike i 30. obljetnicu potpisanja Državnoga ugovora u Vulkaproderštovu su me mnogi pitali: "Zač mi svečujemo, ča imamo mi za svečevati?" S obzirom na svoja dosadašnja negativna iskustva stavi se i meni dost puta ovo pitanje, naročito kad človik vidi silni austrijanski angažman za Južni Tirol, veledušnu pomoć Retoromanov u Švicarskoj, Nimcev u Danskoj i Danac u Nimškoj i provokantni pasivitet Austrije i Gradišća prema nam.

Rado se zabi da je i član 7 bio preduvjet za skupnu našu slobodu. Kot je pokojni kancelar inž. Raab rekao pri ratifikaciji Državnoga ugovora u parlamentu, ne moru se birati samo oni člani ugovora, ki jednomu pašu. I svakomu Talijanu ne pašu dužnosti iz Pariškoga ugovora, ipak je onde ispunjenje mnogo napredovalo, a mi vidimo nazadovanje na školskom i financijelnom sektoru i u čuvarnica.

"Pacta sunt servanda" - ugovori se imaju držati u jednom civiliziranom i poštenom svitu, naročito prema slabijem partneru. U zadnjem vrimenu su se pokazali neki pozitivni znaki, ali oni još daleko nisu ispunjenje člana 7 i ostalih dužnosti. Sastav budućega Narodnoga savjeta će biti pravi

test za moral i poštenje u ovoj državi. Iza kulisa čuju se opet poznate, nelipe riči. Ča još nij dost, da smo u zadnji ljeti izgubili polovicu svojih ljudi? Se moraju nagraditi s imenovanjem u Narodni savjet kot ravnopravni partneri ravno oni, ki nosu glavnu odgovornost za katastrofalno ponimčarenje naših ljudi, kot to rezultati zadnje brojidbe prejasno pokažu. Koliko Hrvatov zastupaju još oni?! Kad pomislimo na za asimilante katastrofalne rezultate poznate IFES-analize iz 1975. je ovo pitanje više nego opravdano.

Mnogo bi se još dalo reći u vezi s ovom temom. Da na temelju svega iskustva s neispunjenjem člana 7 HKD, njegovi funkcioneri, kotrigi i sipatizeri nemoru imati dobre i ugodne osječaje i uspomene na prošli 30 ljet skoro stalnoga razočaranja, čedu morebit jednoč razumiti i uviditi i oni, ki su glavni krivci za dosadašnju, za nas tragičnu nepravdičnost.

dr.M.

**Vaš
mali
format
svaki
petak**

Hrvatske Novine

**još je nimate?
pretplatite se ili kod
Vašega seoskoga povjerenika ili kod HN:
7001 Željezno, pošt pret 26**

HGKD-Beč u vezi s članom 7 Državnoga ugovora 1955.

Čestitam odboru HAKa da se je odlučio izdati prilikom 30. obljetnice Državnoga ugovora poseban broj svoga magazina "Novi Glas". Osebužno mi se vidi da se pruži društvam mogućnost, publicirati svoje iskustvo ili ne-iskustvo s članom 7 ovoga ugovora, ki je bio do 1976. zadnja pravna baza za narodne grupe u Austriji.

I ako mi Gradišćanski Hrvati u Beču u tom članu nismo napomenuti, imamo ipak s njim neko iskustvo. On nas razdielja u Beču na dva dijele. I to na one, za ke na svaki način valja, za naše "pendlere" ki ga ali nebi mogli iskoristiti, iako bi bio potpuno ispunjen, jer živu najveći dio tajedna u Beču, ki u članu 7 nij imenovan. Onda postoji još ona grupa, za ku se veli, da za nju član 7 na nijedan način ne valja, jer živu stalno i Beču. Ovi bi ga mogli koristiti, njim se ali ne da. Zato se mora od naše strani ustanoviti da je za nas donesao i dosta problemov Nij se u njemu samo na Hrvate u Beču zabilo, nego i na Čehe ki jur živu od početka prođućega stoljeća u Beču. Njih je i danas još već nego nas. Kako se je moglo ovo stati, je odgovornim i dandanaz nerazumljivo, to nam ali ništa ne pomore.

Za nas, ki smo bili jur u on čas bili uključeni u peljačtvo HGKDa nij to bilo tako važno. Nismo mogli ocjeniti, kako važnu ulogu će Beč igrati jednoč za opstanak gradišćansko-hrvatske narodne grupe. Veselili smo se "slobodi", ku nam je Državni ugovor donesao i bili smo tim zadovoljni, ča smo imali. Imali smo djelo, i krez za to relativno dobar žitak; naša društva su se akceptirala i razvijala. Ali razvitak, ki nas je najveć veselio, nastao je naš najveći problem. A to ne u organi-

zatornom pogledu, nego pitanje lokala. Svenek kad se je osnovala nova grupa, morali smo najti novu, veću dvoranu. S časom su one dvorane, ke smo mogli besplatno imati, premale nastale, a za veće nij bilo pinez. Ča činiti? Kade zati pinez? To su bila pitanja, na ka je bilo teško najti odgovor. Mislili smo da je jedini izlaz iz ove dileme, prositi javnost za podupiranje.

Pokidob smo gradišćansko društvo, smo se obrnuli najprvo na Gradišćansku vladu. Onda nam se je reklo, da Gradišće nij obvezano da nas podupira i da to i ne more. Mi da name djelamo i živimo u Beču i plaćamo onde i naše poreze. Potpuno osvidočeni obrnuli smo se na bečansku vladu. Ovde opet nam se je reklo da smo gradišćansko društvo i neka idemo u Gradišće zbog pinez. Na argumente Gradišća se nij obzir zelo. U ovom trenutku smo upoznali da sidimo med dvimi stolci. Počela se je diskusija, kako bi mogli najti izlaza iz ove situacije. Od zakona van naš problem nij bio za riješiti, morali su se drugi puti iskati. Jedna grupa je propagirala osnovanje centralnoga društva svih Gradišćanskih Hrvatov, i je izdjelala vrlo zanimljiv i dosta detaljan koncept. HKD u Gradišću je ali odbio ov prijedlog. Drugi opet su mislili da se more krez masivne demonstracije ča dostignuti. Protiv tomu je ali bila većina. A oni, ki su kanili krez informaciju i na legalnom putu ča dostignuti, su morali vrijeđa spoznati da to ne pelja ničemu. Svaka pojedina grupacija je bila samo od svoga puta osvidočena, iako većinom prež koncepta. Nij bilo moguće najti skupni stav, kompromis, i tako je konačno došlo do razdvojenja peljačtva HGKDa.

Posljedica bila je oslabljenje pozicije Gradišćanskih Hrvatov u Beču.

Ne more se tajati da je ova situacija bila društvam u Gradišću vrlo povoljna i da su ju ona zapravo prouzrokovala. Još danas se pitam zač, ali ne morem najti zato nikakovoga razumljivoga odgovora. Zač se nij opomenuo Beč u svi njevi memorandumu, rezolucija i peticija? Mnogi mislu da je to bilo namjerno. Ako je to tako bilo, moram ali ograničiti, da sigurno ne od svih. I ako sam osvidočeni da je mat -zač mi naše domoroce u Gradišću još svenek gledamo- dužna de se skrbi za svoju dicu, barem kakova su, moram priznati da ne znam je li bi nam u Beču zbog sadržaja člana 7 to bilo ča hasnilo Ojačalo bi ali bilo narodnu svist Gradišćanskih Hrvatov u Beču.

Hvala Bogu se je ipak našla šakica svisnih Hrvatov u Beču ka je pod geslom "pomozi si sam, pak će ti i Bog pomoći" nastavila pod dosta teškimi uvjeti djelo. Ovi Hrvati nisu mogli riješiti sve probleme, ali pomogao im je Bog krez kuruški "Ortstafelsturm" - akciju kuruškoga "Heimattendienst" - ki je, o ironija sudbine, prouzrokovao zakon za narodne grupe u Austriji 1976. ljeta. Ov zakon već ne govori o Hrvatima u Gradišću, kot to stoji u članu 7, nego o narodni grupa u Austriji. A narodne grupe su u zakonu na slijedeći način definirane: "Narodne grupe u smislu ovoga zakona su grupe austrijanskih državljana ke stanuju u dijele saveznoga teritorija i su ovde udomovljene, nimaju nimški materinski jezik, zato ali posebnu narodnost. A to smo i mi Gradišćanski Hrvati u Beču.

Najkasnije s ovim zakonom bi morala sva naša društva, ka

reklamiraju za sebe pravo zastupanja Gradišćanskih Hrvatov, uključiti u sve njeve izjave i nas Hrvate u Beču. Stvorili su se od naše strani svi potrebni uvjeti: Prominili smo statute po zakonu i smo informirali o našem stanju. Ali opet smo si morali sami pomoći da bi se, iako ne potpuno oficijelno, priznali. Ugodalo nam se je to najprvo u Beču, potom i kod nekih društav u Gradišću, a u zadnji tajedni i kod zemaljske vlade Gradišća.

Samo Prezidijum konferencije načelnikov i vicenačelnikov u hrvatski i mišani seli Gradišća još svenek negira nas Hrvate u Beču, kot dokazuje slijedeći odlomak iz elaborata od februara 1985. lj.: "Wer gehört zur kroatischen Minderheit oder Volksgruppe?"

(...)
Und eine bodenständige Volksgruppe sind nur die im Burgenland wohnenden Kroaten. Schlußfolgerung: Ein Kroat, der seinen ständigen Wohnsitz im Burgenland aufgibt, scheidet aus der kroatischen Sprachgemeinschaft oder Volksgruppe aus und hat kein Recht auf Minderheitenschutz. (...)

Die Charta der Regional- und Minderheitensprachen der Mitgliedsstaaten des Europarates bestimmt in Art. 1: Volks- und Sprachgruppen stehen unter dem besonderen Schutz des Staates, in dem sie leben. Dies gilt in föderativen Staaten auch für den Gliedstaat (Land, Kanton, autonome Provinz, autonome Region), in dem sich ihr angestammtes Sprach- und Siedlungsgebiet befindet. Angestammt ist ein Siedlungsgebiet dann, wenn die betreffende ethnische oder sprachliche Gruppe seit mindestens dem Jahre 1900 dort beheimatet ist.

In diesem Sinne ist der burgenländische kroatische Kulturverein in Wien nur ein Verein wie viele Landsmannschaften, die zu geselligen Veranstaltungen zusammen kommen und dort die Sitten und Gebräuche ihrer alten Heimat pflegen.

(...)
Man könnte sie auch als "Staub von Individuen" nennen, denn sie sind in Wien unter 1,6 Millionen Menschen

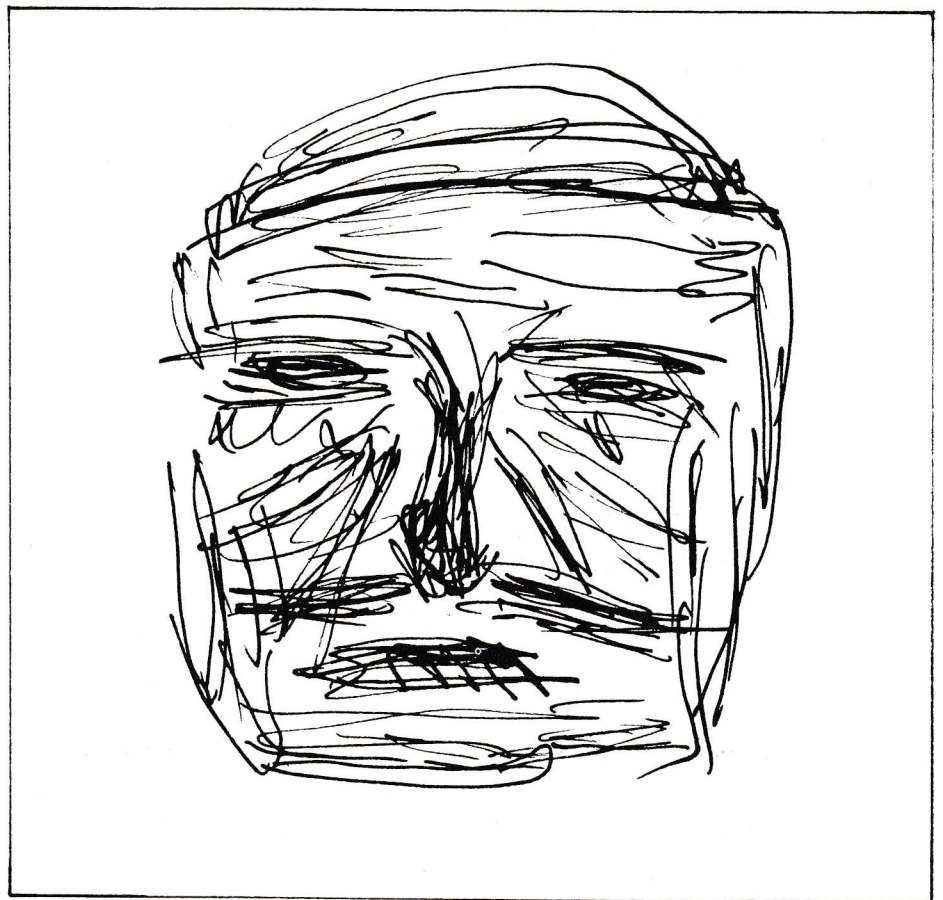
in allen Bezirken verstreut.

Prezidijum bi očividno Hrvatete u Beču najradje likvidirao. On si ali sam pogovara kad citira Čartu regionalnih i manjinskih jezikov Europ-skoga savjeta. Jer je dokaženo da je jur i 1900. ljeta živilo Gradišćanskih Hrvatov u Beču. A ako nas prisposodbi s tkz. "Landsmannschaften", ko moremo samo pitati: Zač se ta društva financijselno tako jako podupiraju, a mi ne?

Mi Gradišćanski Hrvati u Beču imamo tako - iako u njem

nismo navodjeni - ipak iskustva s članom 7. Osvidočeni smo de se ne more u svi točka realizirati u Beču, i da to nij potribno. Zadovoljni bi bili, kad bi se ispunio u Gradišću. Prosimo ali za razumivanje za sve one akcije, ke gledamo za potribno da svaki ki hoće, more i u Beču dobar Hrvat ostati; to znači da more svoj materinski jezik učiti u riči i pismu jur u školi i da se moru naši običaji i naša kultura gajiti.

Demetar Karall

PUT

**informativni list
za Hrvate u Beču
ali i u Gradišću**

CRIKVA I OPSTANAK GRADIŠĆANSKIH HRVATOV

KU ULOGU IGRA (BI MORALA/MOGLA IGRATI) CRIKVA U BORBI ZA OPSTANAK GRADIŠĆANSKIH HRVATOV

Crikva i opstanak jednoga naroda su dva pojmi, ke triba razjasniti, rasčistiti i stoprav zatim staviti u odnos. Pitanje se je tako postavilo, da po sebi razumljivo ide u prvom redu za opstanak našega naroda.

I. Uvjeti našega narodnoga opstanka

U borbi za opstanak našega naroda igraju različni čimbeniki/faktori temeljno važnu ulogu. Napomenuo bi slijedeće tri: biološki, psihološki i sociološki faktor. Gledajmo prlje sve tri aspekte posebno a onda i interferenciju ili medjusobne uticaje med njimi.

1. Biološki čimbenik: Statistike kažu da nas je od brojidbe do brojidbe manje. Najneposredniji uzrok tomu je prez dvojbe postepeno sniženje nataliteta, to je: sve manji broj porodov. Kosovo je i zato problem za Jugoslaviju kad je broj dice kod Albancev ili Šiptarov znatno viši neg bar kod koga drugoga naroda u toj državi. Poznato je, kako su i Rusi puni skrbi, nečedu li s vrimenom postati manjina prema drugim narodom u Sovjetskom Savezu.

Sigurno ima pitane nataliteta i svoje psihološke ter socioekonomske komponente. O tom još posebno pod brojem 4.

2. Psihološki čimbenik: Pitanje je, zač hrvatski roditelji ne predaju svojoj dici narodnu svist i materinski jezik. Zač logikom "Dva je već nego jedan (jezik)" ne osvidočimo hrvatske oce i majke? A toliki su doživili za vrime boja, doživljavaju i danas, koliko im koristi hrv-

atski jezik kot most k svim slavskim jezikom.

Osvidočen sam, da je nacionalsocijalizam zacipio traumatično diboku ranu u duh i dušu mnogih gradišćanskih Hrvatov. Hitlerizam je uprav prema slavskim narodom najveć naglasio manjevridnost i tako pokušio u nje zacipiti osječaj manjevridnosti. Ovu traum - ranu udubio je još strah pred selidbom o koj se je govorilo jur za vrime boja. Akutan, zaoštren nastao je ov strah po boju, kad su u Europi milijuni morali ostaviti svoj domaći zavičaj. Ista sudbina se je grozila i Hrvatom u Gradišću. Osječaj manjevridnosti i strah pred selidbom, to su dvi duševne rane, traume. One se ne daju izlječiti samo tim da se na stran porinu. Tomu bi bila potribna "narodna psihoterapija", ka se je po mojem mišljenju dosta zanemarila.

Tomu dojde i taktika Austrije. Ona morebit nij ni namjerna i jedva u svi posljedica svisna. To je vjerojatno od Monarhije pojerbana taktika "divide et impera" (dili i vladaj) pak neka nehajnost i omalovaženje manjinskoga pitanja. Ne pretišću nas (morebit bi bilo zdrviye, kad bi nas pretiskali), ali nemarom i nehajnošću (ili i podsvisnim ufanjem?) gledaju naše izumiranje u tom uvjerenju da će se tim riješiti manjinski problem sam od sebe.

Ne ide dakle za genocid, za zničenje našoga (barem ne namjerno i svisno), nego za prepušćavanje u izumiranje i samoubijstvo. Pri tom se ne kani na znanje zeti da je tomu izumiranju uzrok i nedostatak sredstav ka bi bila potribna svakoj narodnoj grupi da razvija svoju kulturu i očuva svoj jezik.

A mi smo kot lemingi (arktična vrsta mišev), ki sami bižu u svoju smrt.

3. Sociološka komponenta: Sloga je moć! Kroz desetljeća kiti naše novine ovo Miloradićevo geslo. Svaki pojedini triba društveno podupiranje u svi svoji posli, naravno i u

očuvanju i gajenju svoje narodnosti. Tomu su nam potribne organizacije, društva. Ali ona samo onda moru uticati na narod, ako su povezana s njim Jur sam nekoliko puti prispeo dobio naša društva kotaču prez žbic. U centrali, u osi društva, muči se malo jato rodoljubov. Ali falu multiplikatori/pomnožitelji, aktivisti, ki su bliži narodu i držu žive kontakte s njim. Vratimo se još jednoč k slogi. Svako lično, osobno, političko-stranačko, društveno mrzenje, raskalanje, na kvar je pojedinomu i na škodu cijelomu narodu. Ne raskalajmo se na pojedine društvene sloje, na mlade i stare, live i desne, učne i neučne, muže i žene, ... Dajmo kot u velikom orkestru svakomu igrati svoju ulogu u korist cijeloga naroda.

4. Kot sam jur na početku spomenuo, povezani su ovi tri aspekti med sobom: Ovako natalitet prez dvojbe ima socioekonomsku i psihičku komponentu. Iz gospodarskih uzrokov preselile su se cijele obitelji u Beč, kade jur stambene prilike prepriču veći broj dice. Mimo toga broj dice odvisi i od toga, kakovim ufanjem i zaufanošću gledaju roditelji u budućnost.

Analiza pitanja narodnoga opstanka tribala bi biti još temeljitija i opširnija. Prez takove temeljite analize držim velik dio poduzimanj za ov opstanak za "donkišoterije=", dakle za borbe s vjetrenjačami (vjetarnjimi malini). A toga je dost u neki naši organizacija. Posljedica je, da utrudnu i resigniraju zbog neuspjeha. A kad triba izgraditi vlašću obiteljsku egzistenciju, mnogi nimaju vrimena da se zalažu za narodne posle.

II. Crikva i naš narodni opstanak

Crikva je isto jedan pojam, koga je tribali razjasniti. Obično se ona gleda kot institucija. Po skupnom neadekvatnom ili nedovoljnom sudjenju

klerikalcev i antiklerikalcev ograniči se ona na duhovništvo. Koncil ju najvoli imenovati "narod Božji". I zaistinu, kad kršćan ki vjeruje govori o Crikvi, ne more isključiti iz nje sebe.

Ali glejmo prvo i zvečega ovde Crikvu kot ustanovu, dakle instituciju, iako ćemo kasnije kako-tako zeti u obzir i ta druga tumačenja.

1. Crikva je u prošlosti Gradišćanskih Hrvatov igrala po mišljenju historičarov eminentno veliku ulogu (vidi članak Mirka Valentića u knjigi "Symposion Croaticon") O tom se teško more dvojiti, ali moglo bi se relativirati, ako se prisposobi situacija Hrvatov ki su se doselili u Gradišće, odnosno u zapadnu Madjarsku i onih, ki su se doselili u Dolnju Austriju. Dokle je Jurska (i kasnije osnovana Samboteljska) biskupija, odnosno dokle su u njoj pred svim hrvatski biskupi i duhovniki djelovali na očuvanju hrvatskoga stanovništva, je nje Bečanska nadbiskupija pomalo izničila, iako su se nekako očuvali ča do konca prošloga stoljeća. Uprav ova negativna činjenica naglašuje protivnu ulogu Crikve kod Hrvatov u zapadnoj Ugarskoj.

Poznata je i velika uloga vjerske književnosti u očuvanju i razvijanju našega jezika. A ta književnost je znatno oblikovala duh i mentalitet našega naroda. Da su pri tom igrali farniki i učitelji najveću ulogu dojde naravno odatle, da su oni živili neposredno skupa s narodom. Oni su ga odgojivali. Teško bi bilo ovde nabrojiti sva imena od Bogovića, Ficke i Miloradića do Ignaca Horvata, Martina Meršića st. i ml. ter do Karla Preča, ili od Nakovića i Borenića do obadvih Dobrovićev, Slavka Marholda, Ivana Vukovića itd.

2. U sadašnjosti mogli bi istaknuti bogatu crikvenu književnost početo od dvih izdanj Novoga Zakona /1952. i

1979. ljeta), od različnih bogoslužnih knjig (6 izdanj molitvenika "Kruh nebeski", "Rimski misal" 1961., "Rimski misal" 1981., "Misal za narod" 1983.) do "Psalmov" (1981.) četirih sveskov "Sveci u crikvenom ljetu" (1966., 1970., 1974., 1980.) i različnih izdanj Petra Krstičevića itd. Da duhovniki u prošlosti i danas igraju veliku ulogu i u našoj svitskoj književnosti, se ne triba posebno naglasiti. I tako smo jur preveć zašli u ograničeno klerikalno tumačenje Crikve.

A još se ništa reklo nij o njegovanju i gajenju žive hrvatske riči u crikvi i u školi. U glavni škola bio je uprav vjeronauk ki je pred svim kroz zasluge č. kanonika Štefana Horvata bio zapeljan najprvo na Gornjoj Pulji, duugo jedini predmet na hrvatskom jeziku. Kasnije su hrvatski duhovniki pod peljanjem biskupa uputili na ministarstvo za prosvjetu da se svi hrvatski školari na glavni škola Gradišća podučavaju u vjeronauku u svojem materinskom jeziku.

Sigurno nij prvobitna zadaća Crikve očuvati narodnost, nego glasiti evandjelje svakomu u njegovom materinskom jeziku. A to postaje u naši seli sve teže u toj mjeri, u koj roditelji svoj hrvarski jezik već ne predavaju svojoj dicit. Ako dica već ne razumu hrvatski, onda će se to morat u obzir zeti i pri božji služba u crikvi. Tim je ogroženo ono mjesto, na kom se još najživije drži do sada hrvatski jezik u naši seli.

3. Ča naliže budućnost držim i u narodnom - u vjerskom pogledu za najvažnije one ljude, ki neposredno, dakle direktno posreduju u ličnom kontaktu s narodom vridnote na obadvi područji.

S pomanjkanjem duhovničkih zvanj smanjio se je broj onih ki bi duševne i narodne vrline, vridnosti i kriposti mog-

li spajati i nositi u narod. (Tim ne tvrdim da su to zaistinu svi činili, ali mogućnost su imali na to, a mnogi su se trudili)

Za svladanje ove manjkavosti kod duhovničkih zvanj vidim dva pute:

- proširenje mogućnosti za duhovnička zaredjenja, pri čem bi prvi korak bio zaredjenje sposobnih oženjenih ...
- aktiviranje onoga općenitoga duhovništva ko svaki vjernik dostane ne samo kot dostojanstvo nego i kot postianstvo u krstu i u bermanju.

Moje lični osvidočenje je da je ov drugi put, dakle aktiviranje a ne klerikaliziranje za mnogo važniji. Samo ovim aktiviranjem i zalaganjem more počet opet rasti vjerska - religiozna supstancija (srž) u narodu. Manjkanje ove srži, manjkanje temeljitoga vjerskoga osvidočenja je zapravo i glavni uzrok pomanjkanja duhovničkih zvanj. Čisto paralelno ide to i na narodnom polju. Ako nimamo osvidočenih Hrvatov ki uz narod i s narodom živu i ki su sposobni i druge zagrijati za narodnu svist, postat čedu i ona poduzimanja, kim se danas kot novomu poletu srdačno, do neke mjere i opravdano veselimo, "Potemkinova sela", dakle već ili manje lažne fasade, za kimi žiše praznina.

A akd ni Crikva ni narod ne obiluje u takovi aktivisti ki su neophodno potribni i narodu i Crikvi, je jače nego ikada prlje potribna sloga i sudjelovanje.

Još bi se čuda dalo pisati, raspravljati i diskutirati o ulogi Crikve pri borbi za anš narodni opstanak. Ali neka ov žarak apel na slogu i sudjelivanje završi ov nezavršeni članak o ovoj temi

Augustin Blazović

ŠIRITE

N O V I G L A S

INTERVJU : „STATUS QUO“

INTERVJU S NADZORNIKOM ZA HRVATSKO ŠKOLSTVO ANTONOM MESNEROM

NOVI GLAS (NG): Koliko dvojezičnih škola u Gradišću još postoje?

ANTON MESNER (A.M.): U Gradišću je polag statistike u ovom ljetu 28 osnovnih škola u kojima se i hrvatski podučava: U Bijelom Selu, Novom Selu i Pandrofu u Niuzaljskom kotaru, u Željezanskom u Uzlopu, Trajštofu, Cindrofu - Cogroštofu, Štikapronu - Celindofu, Klimpuhu, Vulkaprodštofu i u Vorištanu. U Matroštofskom kotaru je samo Rasporak - Pajngrt, a u Puljanskom Kalištofu Bajngrob, i čisto hrvatska sela Veliki Borištof, Mali Borištof, Filež, Mjenovo, Šuševo, Gerištof, Frakanava, Pervane, Dolnja Pulja; u Bortanskom kotaru se hrvatski još podučava u Bandolu, Vincjetu i Hrvatskom Ciklinju. Ostane još Gradski kotar: Stinjaki, Nova Gora i Pinkovac. Prema zadnjemu ljetu ispalala je Sabara. U ovoj školi bili su još samo tri školarci, a i situacija za dođuća ljeta nije izgledala bolje. Zvana toga je zgrada jur bila u jako čemernom stanju, tako da već nije bilo moguće održati ovu školu. Dica iz Sabare idu sad u Bandol u dvojezičnu školu. Moram ali naglasiti, da je u sredini još 4-5 općina kojima isto zbog stalnoga pada broja djece grozi zatvaranje škole u dođući deset ljeta.

NG: Kakova je praksa dvojezičnosti?

A.M.: Kako se dvojezična nastava prakticira, je različito od krajine do krajine i od sela do sela. Prlje nego točnije opišem praksu dvojezičnosti kojima napomenut, da je ona zato u pojedini seli tako različita, kad je "substancija" hrvatskoga jezika, ku dca doprimu u školama, jako različita. Dosle je sel u kojima skoro sva dca dođu dvojezična u

školu, a onda je ali i sel, kad većina dca samo ku-tu hrvatsku rič izjetka. Učitelji moru samo onde efikasno u svi dvi jeziki djelati, kad imaju dca iste preduvjete u jednom i drugom jeziku. Ako većina dca samo još ku-tu rič razumi, se učitelj mora jur jako truditi, jer ovde već "substancija" nije.

Pravu dvojezičnost, to znači da se hrvatski i nimeški u istoj mjeri podučava, imamo samo u "ridnjem Gradišću, zvana u Kalištofu i Bajngrobu. Na jugu odgovara situacija u Pinkovcu još najjače toj dvojezične škole - ali isto već ne tako kot u sredini. Najslabija je "substancija" u Novoj Gori. Onde u svakom razredu vlada još samo 2-3 dca hrvatskim jezikom jer se i doma pominaju. Drugi hrvatski još do neke mjere razumu, ali pominati se već ne znaju. Na sjeveru je situacija uglavnom tako kot u Novoj Gori. To znači, da samo dva do tri školarci u razredu aktivno znaju hrvatski. Jedino Klimpuh ne sliši med ova sela. U Klimpuhu većina dca i aktivno vlada našim jezikom. Najslabija sela u ovom pogledu su sigurno Vorištan, Pandrof, Kalištof, Štikapron, Rasporak i Bajngrob. Ja kanim ali naglasiti da se i ovde najmanje tri ure u tajednu podučava hrvatski, tako da se učiteljem ne more predbacivati da se ne trudu.

NG: Kako se stoji s udžbenicima za hrvatski jezik?

A.M.: Za prvi razred imamo "Početnicu" (Biric-Cecelić), "Idemo u školu" (Arge Ibešić) i "Mi se učimo hrvatski" (Prikosović-Vuković). U drugom razredu se hasnuje "Čitanka" (Zvonarić, za 2-4 razred), "Idemo u školu" 2. dio, "Nova čitanka" (Arge Messner, 2-4 razred) i "Veselo školsko ljeto" (Franta). Za treći razred stoju "Idemo u školu" 3. dio, "Rječnik za dvojezične škole Gradišća" (Arge Ibešić) i "Moj prija-

telj" (Hajszan) na raspolažanje.

U četvrtom razredu se upotribljava zvana knjig, ke su mišljene za 2.- 4. razred još "Idemo u školu" 4. dio. Problem kod udžbenikov je ta, da su dijelom zastarani. Iako su jezično dijelom dobri bi se morali prilagoditi današnjemu času. Ali ne samo ovo prouzrokuje poteškoće, nego i činjenica da se je prominio način podučavanja. Na primjer bi bio jako potribran udžbenik za tzv. predmetnu nastavu (Sachunterricht; ovde se podučava zemljopis, historija i prirodoznanstvo u jednom, napomena redakcije), ar ovde bi dca mogla jako obogatiti svoj rječnik. Ako bi imali ovakov udžbenik, bi se učitelji čuda laglje djelali kod podučavanja. Do sada si moraju učitelji za ov predmet sve sami prirediti. Ovde bi se moglo još čuda poboljšati. Novo kod udžbenikov je to, da su odsle početo udžbenici za hrvatski jezik izuzeti iz kontingenta. To znači da učitelji već ne moraju paziti da prekoračku kontingent pinez, ki im stoji na raspolaganje za školske knjige. Iako je ministarstvo i do sada odobravalo i kontingente ki su bili za 40% viši nego je predvidjeno, je ovo ipak poboljšanje cijele situacije. Ar na primjer samo početnica stoji 474,- š, a kontingent za sve hrvatske udžbenike za jedno dite je iznašao samo 400.- š. A morale su se nabaviti još i knjige za druge razrede.

NG: U kojima glavni škola se podučava hrvatski, i na kojima način?

A.M.: Ljetos se je podučavalo na 8 glavni škola hrvatski kot slobodan predmet. I to u Gijeci, u Željeznu (na glavnoj školi grada i u Terezijanumu), nadalje u Cindrofu, Borištofu, Gornjoj Pulji, u Sv. Mihalju i u Rohuncu. Priklani se je podučavalo i u Santaleku, a direktor je obećao da će se od dođućega školskoga ljeta opet podučavati.

Uglavnom se podučavanje odvija otpodne, na nij naporno samo za školare nego i za učitelje, jer je efikasni djelo kumaj moguće. Samo u tri škola se hrvarski podučava dopodne. I to u Velikom Borištofu, kade se sva dica uču hrvatski, onda u Gornjoj Pulji, kade postoji hrvatska grupa i u Svetom Mihalju, kade se tri grupe uču hrvatski jezik.

U Gornjoj Pulji i u Sv. Mihalju se hrvatski zato podučava dopodne, kad je to u okviru tzv. "školskoga pokusa", a u Velikom Borištofu je direktor svisan vridnosti hrvatskoga jezika. U Cindrofu se hrvatski podučava u 5. ili 6. uri, u ostali škola u 7. ili 8.

NG: U ki glavni škola bi se moglo još upeljati hrvatski kot slobodni predmet?

A.M.: Moguće bi to bilo u Novom Selu (Neufeld), jer simo idu dica iz Štikaprona i Ccindofa. Nadalje u Rušti, kade je dice iz Uzlopa, a u sridnjem Gradišću u Štumi, kade se uču i dica iz Bajngroba i Kalištofa. Zvana toga bi se mogao upeljati tečaj u svakoj drugoj školi, u koj se najmanje 15 dice najavi.

NG: Je knjig za glavnu školu?

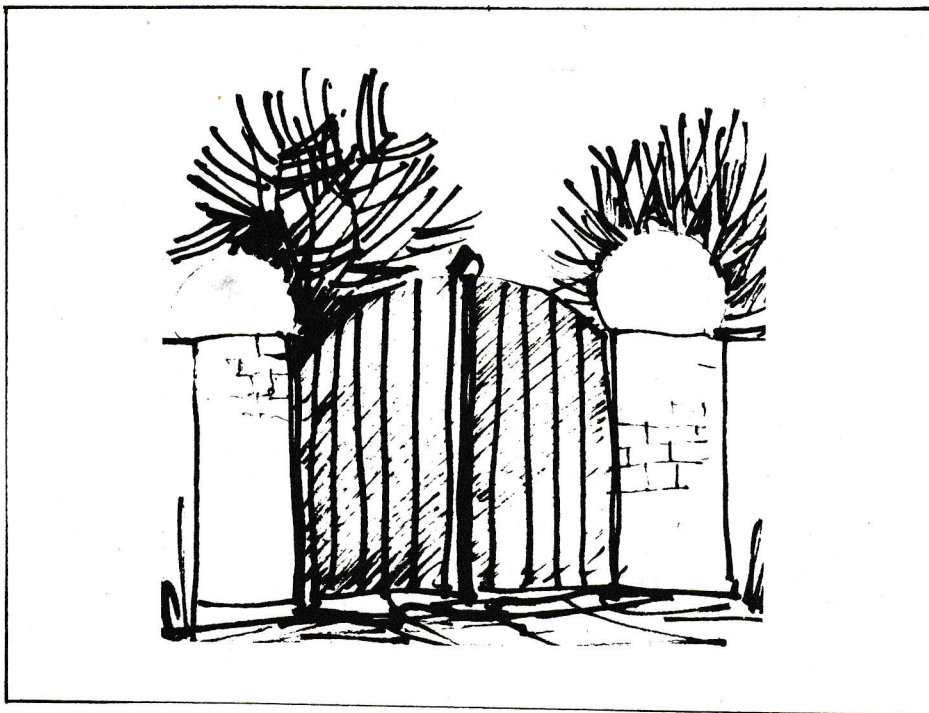
A.M.: Knjig je ovde još manje nego za osnovnu školu. Imamo samo "Veliku čitanku" i "Nimško - gradišćanskohrvatski - hrvatski rječnik" i različna štiva kot na primjer "Probijanje u vječni led" ili "Jur-njava na motoru". Ovo učitelji još naručuju. Ispao je na žalost školski list "Radost", ki je isto bio u akciji za škol-ske knjige.

NG: Podučava se i u politehničumi hrvatski?

A.M.: Jedini politehnički razred kade se podučava hrvatski je u Velikom Borištofu. Ja i ne vidim mogućnosti, da bi se i kade drugdir upeljao.

NG: Hvalimo na razgovoru

S nadzornikom razgovarao se je Stanko Horvat

HAK NA VAZMENOM SEMINARU «MLADINE EUROPEJSKIH NARODNIH GRUP»

Kod ste jur mogli štati u HN, održao se je od 30.3. do 5.4. 85 u Švicarskoj svakoljetni vazmeni seminar JEV-a. Tema ovoga seminaru je bila: "Territorijalni zakon za jezik-prirodno pravo narodnih grup i "manjin"?"

Na poziv retoromanske narodne grupe se je održao ov seminar u Lavin-u (Engadin, Kanton Graubünden). HAK smo zastupali Manfred ROTH i ja a iz manjinske političke interesov i na vlašće stroške su se vozili s nami i Andi NOVOSSEL i Herbert GASSNER. JUR na putu u Švicarsku smo strefili Koruške Slovence. Pri daljnjoj vožnji smo tako imalimogućnost, nje bolje upznati i se s njimi sprijateljiti. Tako su bili austrijanski Slovenci i Hrvati kroz cijeli tajedan dobar tim. Kad smo stigli u Lavin, su nas pripadnici drugih manjin jur čekali i nas srdačno pozdravili i primili.

Na seminaru je bilo zastpano 17 grup iz svih dijelov Europe. Med njimi: Detscher Jugendverband für Nordschleswig, Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger, Jöögendfloose foon Nordfriisk Instituut, Sudeutsche Jugend, Jugend-

gruppe des Elsässisch-Lothringischen Volksbundes, Jungpartei der deutschsprachigen Belgier, Lia rumantscha, Koroška dijaška zveza, Slovenska Skupnost, Union of Kossovars i dr.

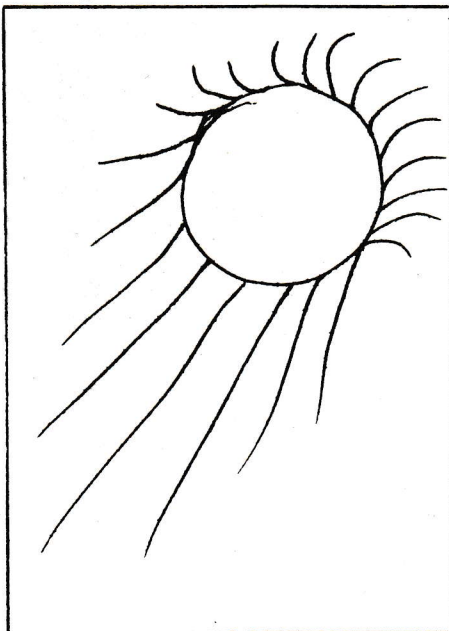
Ovi vazmeni seminari JEV-a su jur 18 ljet dugo jedina mogućnost, sastati se s velikim dijelom europejskih manjin s ciljom, doznati najvažnije probleme pojedinih manjin neposredno od pripadnikov. Pozdravni govor je držao dr. H. Richter od sveučilišća u Zürich-u.

U njem se je bavio s postankom, najzadovanjem i borbom za opstanak Retoromanskoga. Pandiljak smo imali mogućnost, upoznati u pojedini obitelji Lavin-a probleme ove manjine u praksi. Druga grupa je poiskala retoromansku čuvarnicu u susjedskom selu, a treta grupa je moderirala emisiju za radio. Svaki dan smo slušali neko-likoreferatov, naprimjer:

"Zadaće i djelo saveznoga ureda za kulturu"
"Mogućnosti zakona, uticati razvitak jezika"
"Akcije za obranu ogroženoga jezika" i dr.
Svi ovi referati su se držali na nimškom jeziku. Pokidob

je ali bilo i nekoliko ljudi ki nisu vladali nimškim jezikom, na priliku talijanski Slovenci, Katalanci (Španija) i manjine iz Kornwall-a, je bilo potrebno, da se prevadja i to sinkronično od neprofesionalcev, ki su imali i svoje po teškoće, prevoditi različne komplicirane stručne izraze. Uz ove referate, predavanja i diskusije, u ki smo mogli dobiti čuda informacije o problemima i o položaju različnih manjin, smo imali i nekoliko izletov: u Scuol, to je susjedsko selo, kade nas je poznavalac engadinske povjesti, kulture i arhitekture peljao i nam objašnjavao sve, ča smo mogli viditi; u Chur, onde je najveći dioljudi mogao diskutirati s političarom Otto Largiader (Otti), ki igra onde od prilike istu ulogu u manjinskoj politici kot kod nas F. Robak, samo, da još nije išao med "literate". Ondesu med drugim i M. Roth i H. Gassner dobro argumentirali protiv izjavam političara (citata: Der Manfred und der Herbert hom eam fertig g'mocht!), ja sam sam bio u radijo-stanici retoromanskoga radija i sam mogao govoriti o našem položaju i problemu u vezi s Državnim ugovorom. Izvan toga smo imali jako dobar večernji program. Skoro svaki večer smo mogli slušati retoromanske kantautore ili grupe, ke se bavu s problemima Retoromancev. Ovi zabavni večeri su bili i dobra mogućnost za sklapanje novih kontaktova, a da bi ti kontakti bili čim čvršći, smo se već puti i cijele noći dugo trudili. Ti ljudi, ki su bili zainteresirani na dobri kontakti, su se mogli upoznati jutro po njevi mali i črljeni oči, već puti još i po hrkanju pri kakovom predavanju. Mi smo imali najbolje veze k Slovencom iz Austrije i Italije (Trst), k Južnotirolcem i k Retoromancem Petak, 5.4. imali smo zadnju i to generalnu sjednicu, na koj su se i prezentirali rezultati ovoga vazmenoga seminara, nadalje su se predložile gen. sjed. četire resolucije: 1. Koruški Slovenci su potribovali, da se na vrijedi izpuni član 7 i da se KHD-u i drugim organizacijam s sličnim cilji zabrani daljnje djelovanje. 2. "Slovenska Skupnost" izrazila je želju za zakonom, ki bi osigurao opću obranu slovenske

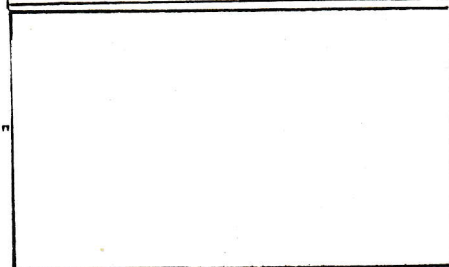
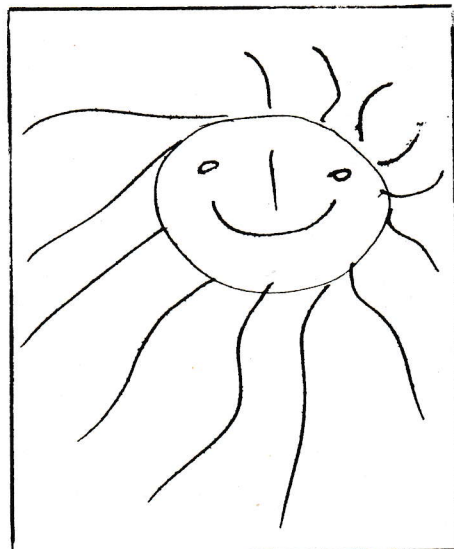
manjine. 3. Mladina iz Elsass-Löthringen-a je u svojoj resoluciji potribovala podučavanje nimškoga jezika za sve školare ove regije i to od osnovne škole do sveučilišća. 4. Mladina nimcov iz Sudetov je predložila, da bi se ljudem ki su se u toku i koncem drugoga svitskoga, boja prgonili iz svoje domovine omogućalo opet onde stanovati, kade su pred bojem živili. Prve tri resolucije su se odobrile, a četvrta se je odbila od gen. sjednice. Da još kratko objasnim, ki smisao imaju ove resolucije: svaka manjina more formulirati svoje želje ipotribovanja i predložiti je gen. sjed. JEV-a. Resolucija se u okviru sjednice diskutira i potom ili odbije ili odobri glasovanjem svih članov JEV-a. Pri glasovanju ima svaka organizacija šest glasov.

Ako se resolucija odobri, onda se JEV kot internacionalno priznana organizacija solidarizira s dotičnom manjinom i joj stavi na raspolaganje svoj upliv i svoje veze. Najveći dio resolucijov ada počinje ovako: "Mladina europejskih manjin potribovuje od vlade, države, itd. sledeće:...." Po resolucija došla je točka "izbori", pokidob se odibira glasovanjem, je "slavska sekcija" (Hrvati i Slovenci), ka je kod svakoga glasovanja bila složna imala velik upliv na rezultate glasovanja. Najvažniji rezultat ovih izborov: Andi NOVOSSEL je

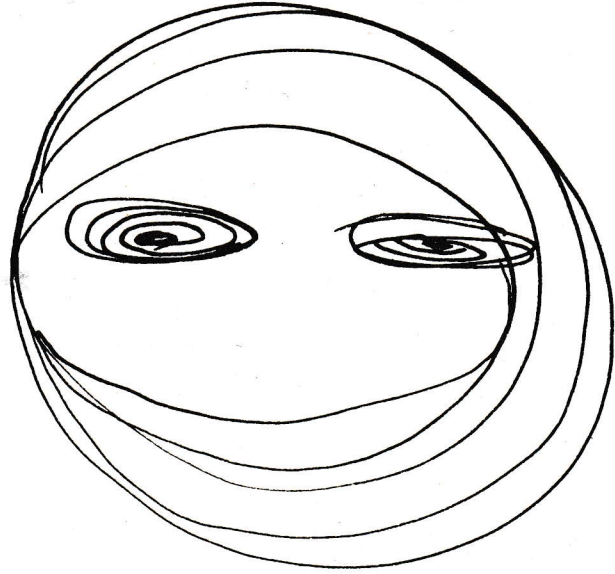
postao potpredsjednikom JEV-a. Generalne sjednice znadu biti jako dužičke, to se je ovde opet jednoč pokazalo: Po programu bi bila durala od 14.00 do 19.15 s jednom pauzom od 15 minut. Sjednica se je počela po programu, pauza je ispala, po večeri, ka je durala trideset minut, smo nastavili i diskutirali do polnoći. Po tom se je začeo zabavni "večer". A kad nas je teško spaló, lučiti se u tako kratkom času, smo skupa svečevali pri muziki i pilu do šesti ura jutro. Ovdě se još more napomenuti, da je "slavska sekcija" harmonikom i pjevanjem skrbila za dobru zabavu. A kad smo se tako teško lučili, smo skoro zakasnili na vlak. Ja mislim, da je ov seminar jako važan, jer vidimo da nismo jedini, ki se boru za svoj opstanak i svoja prava i u zato se da u razgovoru s prinadniki drugih i znamda uspješnijih manjin čuda naučiti i puno hasnovitih informacijov dobiti. Izvan toga zna svaki svoje probleme u internacionalnom forumu oglasiti. A ta popularitet je za manjinu skoro isto tako važan kot lični angažman jer počvršćava samosvist pojedinca u manjini - a to imamo svi potrebno!

Jandre

VONJBA!

AKO JE ČLOVIK ČLAN PRAVE PARTIJE SMI SKORO SVE. DOBAR PRIMJER ZA TO JE ROBAKOVA KNJIGA
"KROATEN IM BURGENLAND"

Pred kratkim je izašla knjiga predsjednika "Prezidijuma konferencije načelnikov i vicedanačelnikov hrvatskih i mišanih općina u Gradišću" Frisca Robaka, na ku se je jur duglji čas čekalo. Po njegoviriči si je postavio cilj, ovom knjigom krivi kip o Gradišćanski Hrvati, koga je kreirala mala grupica u Hrvatskom kulturnom društvu, ispraviti. Nadalje se kani suprotstaviti izjavam u jugoslavskoj štampi o narodnoj grupi u Gradišću (Robak govori najvećim dijelom samo o "manjini"). Napisao je ovu knjigu za "buduće generacije i za povjesničare" da predstavi objektivno situaciju Hrvatov u Gradišću (predgovor, stran 9)

U prvom dijelu daje Robak pregled povijesti Gradišćanskih Hrvatov. Zanimljivo je da zastupa tezu da su se Hrvati dobrovoljno doselili u ondašnju zapadnu Ugarsku. Sve skupa se je iselilo u on čas daleko prik 100.000 Hrvatov (razumi se da ne svi u zapadnu Ugarsku i Dolnju Austriju) ki su najvećim dijelom bili kmeti. Gospodin Robak ada misli da se je u 16. stoljeću mogao tako velik broj "dobrovoljno" otpraviti iz svojih sel na putovanje. Sigurno ih je bilo nekoliko, ki su bili slobodni i ki su to mogli. Najveći dio se je ali iselio na naredbu vlasnikov zemlje. Kot i u drugi dijeli knjige gleda Robak situaciju samo površno. Tako govori i o hrvatski "plemen", ka su došla ča do Niuzaljskoga jezera. On još i iskrivi kip kad tvrdi da današnji Gradišćanski Hrvati ča do 20. stoljeća nasu imali nikakovih kontaktov s matičnom zemljom. Istina je da ih nij bilo jako čuda i da su se dijelom ograničavale na

pojedine pršone, ke su putovale po Gradišću, ali ova i spodobne tvrdnje dokumentiraju da Robak piše o čemu, kade uopće pojma nima. Robak - povjesničar.

U povjesnom dijelu napadje i, dijelom na jako nekvalificiran način, Jugoslaviju. Štittelj, ki situaciju ne pozna i Robakove izjave sumira Mora dojt do zaključka da Gradišćanski Hrvati znatno otežavaju odnos Austrije s Jugoslavijom. On gleda jugoslavsko zalaganje za Hrvate u Gradišću kot zamišanje u nutarnje posle Austrije. Ali o tom da se Austrija onda isto tako zamiša u posle Italije, kad intervenira za Južnotirolce, kod Robaka govor nij. Grozi se Jugoslaviji da mora priznati granice Austrije, jer je isto potpisala Državni ugovor 1955. ljeta u Beču. Ne spomene ali da je ta isti Državni ugovor međjunarodni ugovor međ Austrijom, Savezu Amerikanskih Držav, Velikoj Britaniji, Francuskoj, Sovjetskim Savezom i Jugoslaviji i da je Austrija polag međjunarodnoga prava zadužena prema tim državam da ugovor ispuni, ada i član 7. To znači, da je neispunjenje člana 7 lom međjunarodnoga prava (pričipa "pacta sunt servanda"- ugovori se moraju ispuniti). A pokidob da je i Jugoslavija potpisala je ona i legitimirana da potribuje ispunjenje.

Jako zanimljiv je i naslov jednoga od poglavljev:
4.2.7.7. Sind die burgenländi-

schen Kroaten eine nationale oder eine jugoslawische Minderheit?

Robak sigurno nij prvi ki si glavu trapi o tom, ča za manjina ili kakova narodna grupa smo zapravo. Ali do sada mi još nij poznato da bi bilo ki kanio prodati Gradišćanske Hrvate za jugoslavsku manjinu. Ali kot i za cijelom knjigom stoji za ovim pitanjem nakana denuncirati one Hrvate, ki se zalažu za opstanak narodne grupe. Robakov zaključak je ada: On nij upoznao u 35 ljeti svoje političke djelatnosti ni jednoga, ki bi se kanio iseliti u Jugoslaviju kad je potlačen u Austriji. Naprotiv, čuda jugoslavskih državlanov je, ki bi rado imali Austrijansko državljanstvo (str.106) To znači: Oni "radikalni" i "militantni" Hrvati u Gradišću moru, ako im še ča ne vidi, u Jugoslaviju najzad.

Jasno je da Robak u knjigi analizira i situaciju Hrvatov u Gradišću. Tako je on mahnit od ideje da se u Gradišću samo stari ljudi priznaju k hrvatskoj narodnoj grupi i da samo oni još govore hrvatski. On je jednostavno prenosio situaciju u štikapronu, kade on jur desetljeća djela na "korist" Hrvatov na cijelo Gradišće.

Ča naliže pravnu situaciju, ponavlja fraze, ke je jur sve nek trapijo:

(...) die Art. 7 schützt wollen sich nicht schützen lassen (str.91)

i

das Recht darf nicht zur
Pflicht umfunktioniert werden

Čemu to pelja vidimo na današnjoj situaciji u Gradišću. Jer nije neispunjen član 7 samo prema tim, ki to ionako ne kanu, nego i prema tim, ki si to želju. Negiraju se potriboće za dvojezičnimi formulari, za hrvatskim kot službeni jezik, roditeljem, ki kanu dat odgovoriti svoju dicu u čuvarnici dvojezično se to pravo uskraćiva. Robak govori samo o tom da se nijedan nesmi presiliti tim da se član 7 ispuni. Meni samo nij jasno, kakov pritišak bi to na človika bio, ki se na primjer na nekom uredu ne kanu po hrvatsku pominati, iako bi mu se ta mogućnost pružila. Ki je podjarmen, ako su naslovi dvojezični? Odgovora na to Robak ne daje.

Intresantno je da Robak čuda puti citira i poznatu IFES-analizu, ka je za Prezidijum bila zapravo velik porez jer se je dokazalo da se Hrvati ne čutu zastupani od Prezidijuma. Razumi se da se citiraju samo ti dijeli, ki su Robaku povoljni i ke more u svojem smislu interpretirati. On uopće jako čuda citira i doprimi dijelom strane dugo odlomkov iz različnih knjig, novin, govorov, izjavov. Ali svenek s "pravim (=Robakovim)" tumačenjem!

O HKD-u Robak u cijeloj knjigi ne spusti ni jedne dobre riči. Za njega je to grupa intelektualcev, ki su naprikzeli radikalnu manjinsku politiku Slovencev i ki konspiriraju s Jugoslavijom, znači, s komunisti. On njevo cijelo djelovanje doslovno zove: "staatsgefährdende Hetzkampagne gegen Österreich"! Logična sinteza ovih izlaganjan je:

Prezidijum i Robak su dobri - svi drugi, ki kanu zastupati Gradišćanske Hrvate su čemerni. (Ovakova konstelacija dobro - čemerno najde se čuda puti i u povidajka!)

Knjiga je u velikom jedan jedini apel k asimilaciji. To si robak kot pripadnik najjače partije u Gradišću i u Austriji more dozvoliti, iako član 7 točka 5 zapravo zabranjuje djelovanje protiv manjinam u Austriji. To prodaje Robak u svojoj partiji tim da djeluje za ugled Austrije u

svitu (str.9: "Es geht um das Ansehen Österreichs in der Welt (...)) Jedini uzrok koga Robak more za asimilaciju navoditi je da svi Hrvati hlepu samo za tim da se socijalno zdignu. Argumenat, ki nam nij nepoznat. Samo da dandanas već ne valja. Ali to Robak, kot i čuda drugih činjenic, jednostavno ignorira. Jer njegova "objektivnost" je ista kot ona, ku najdemo kad prekoraknemo "železni zastor" -To ča on veli je dobro i objektivno.

On si ali i sam pogovara kad naglasi nekoliko puti da hrvatski jezik i zalaganje za hrvatsko nij za nijednoga zapreka da se kađe zaposli ili da načinji karijeru. Zač onda asimilirati. Je zaistinu tako da hrvatski jezik pači pri učnji nimškoga, kot to Robak tvrdi svakudir? Tim zapravo otvoreno veli, ča on od Hrvati drži: To su tojkljaci, ki nisu u stanju da se nauču paralelno dva jezike, iako stručnjaki dokazuju da se dite prez poteškoć nauči i tri jezike. Jedino da morebit malo kašnje govoriti počne nego obično.

Onda napomene da je za čuda važnije da se dica nauču engleski, francuski ili ruski jezik. Na drugom mjestu opet priznaje da se krez znanje hrvatskoga jezika nauči jako lahko svaki drugi slavski jezik (znači i ruski). Mislimo ada dalje: Ki jur zna hrvatski, nauči se lahko ruski, poljski, česki, slovački itd. Zač onda odbiti naš materinski jezik? Kađe je ovde logika? A zvana toga i ne odgovara istini da se južni književni jezik uopće ne razumi. Svaki, ki se samo malo s njim bavi nima nakakovih poteškoć. Pita se, zač onda Robak tako čemerno govori o hrvatskomu jeziku. I ovde mi se čini da nekritično svoju situaciju i situaciju u svojem selu prezentira kot situaciju u cijelom Gradišću: Ada da se miša čuda nimških riči. Da je tomu ali velikim dijelom kriva čemerna situacija dvojezičnoga područavanja, ko on kađe nek ide odbija, i njegovo djelovanje za asimilaciju, o tom Robak ne piše.

Uopće jako rado igra jezikoslovca, kot je jur rekao u intervju-u za seriju "Minderheiten - Reichtum Europas"

za njega gradišćanskohrvatski nij jezik nego dijalekt iz 90% nimških i ugarskih riči. (Na žalost ali nij napomenuo tu naučnu publikaciju, u koj je dokazao da dijalekt nij jezik). Dalje tvrdi da je jezik totalno zastaran i da već nima nikakove hasni. Robak je prvi jezikoslovac ki elegantno ignorira sve napretke našega jezika, ne spomenjuje ni jednom ričom da se trsimo naš jezik standardizirati. A pravo ima: Zač neka jezikoslovci spametno govoru o jeziku kad to političari znaju za čuda bolje! On i piše da nij moguće upotribiti naš jezik za emisije u radiju i da su naše emisije neuspjeh. Infra-testi ORF-a dokazali su drugo.

Kako suveren je kot filolog dokažu hrvatska imena, ke je u svojoj knjigi navodio: Uslop, Traisdorf, Wulkaproduersdorf, klimpu, Razporak, Rauser, Files, Hrvatsky Ciki-jin, Camba (čemba, nap.), Casta (naredno Čajta) Rupšče Hrvatsky Cenca, Santalets itd (str 139) Ovo su samo nagorji primjeri. Hačeke je itako stavio samo onde, kade mu se je vidilo. Vjerojatno su se za nje kockali pri nekoj sjednici Prezidijuma, kad nisu imali boljega djela. Ali ako je to znamda novi pokus standardizacije gradišćanskohrvatskoga jezika, onda se za moju kritiku oproščavam.

Jako važno za Robaka je i, naglasiti razliku med Hrvati i Slovenci i izjaviti da Slovenci nimaju nikakovoga prava govoriti i za Hrvate ili umišati se u Gradišću. U istoj knjigi tiskano je ali i jedno pismo u kom se Prezidijum zamiša u slovenske posle. Robak važe dvimi mjerami. Tako i svenek protiv toga nastupa da se Hrvati u Gradišću prisposobu bilo koj drugoj narodnoj grupi. To po njegovom mišljenju nij moguće, jer je situacija svagdir drugačija. Ali uprav on svagdir uspoređuje situaciju kod drugih manjin kade to more negativno ishasnovati za Gradišćanske Hrvate.

Kakovim pogriškam to pelja kad političar misli da ima sve znanje na harendu dokazuje slijedeće: Jedan od uzrokov, zač se član 7 nesmi ispuniti je za Robaka ta da bi

Hrvati imali onda već prav nego drugi Gradišćanci i Austrijanci i da bi to bilo proti Austrijskoga ustava i protiv principa ravnopravnosti svih gradjan. Zvana toga bi smili samo Gradišćanski Hrvati u cijelini po "pravu samoodredjenja narodov" odlučiti, ča kanidu ili ča ne. A u svakom udžbeniku za međunarodno pravo ali stoji, da imaju narodne grupe odnosno manjine zbog toga veća prava, kad nimaju "prava za samoodredjenje naroda". To bi bilo pre pogibelno za neke države, zato je to većina od njih priznala. Najbolji primjer je Južni Tirol, kad je Austrija po 1. boju nekoliko puti potribovala to pravo za Južnotirolce prez uspjeha.

Široko nadalje Robak razlaže, ki je legitimiran zastupati Gradišćanske Hrvate. Logični zaključak: "Prezidijum konferencije načelnikov i vicenačelnikov ..." jer oni su jedini, ki su od naroda odibrani. Ada Robak se čuti legitimiran kreza to da je jedan dio Gradišćancev (a to ne samo Hrvatov) načinjio križić u krug, uza koga je stalo "SPÖ". Kako točno do toga dojde, na žalost nij rastumačio. Isto tako ne, zač su i u oni seli načelniki le-

gitimirani, kade su Hrvati u manjini.

Da HKD nikako nij legitimiran je za Robaka jasno, jer nje nijedan nij odibrao. Zvana toga konspirira s Jugoslavijom i je zapravo samo podružena ruža CK SRHrvatske u Austriji.

HGKD i HAK jur zato nisu legitimirani kad imaju sjedište u Beču. Oni su tako rekuć protekli iz Gradišća, jer im nijedan onde nij pružio djela (drugi dio rečenice ali, čemu se, glede objektivnost autora, jako čudimo, Robak nije pisao), zato imaju šad za mučat. A ako kani ki Hrvat biti, neka dojde najzad u Gradišće. Da su ove djelače silile čemerne ekonomske prilike u Gradišću da projdu u Beč, Robaka ne zanima. To bi bilo jur pre objektivno za njega. Isto tako ignorira da Hakovci u Gradišću uopće nimaju prilike za študiranje. Ali ki ne živi dan za danom u Gradišću, za Robaka nima prava da govori kot Hrvat. Hakovcem zvana toga predbaciva da se ne študiraju slavištiku, da za to uopće na postoji znanjanja. Prvič: To uopće nije istina, u HAKu je svenek bilo nekoliko slavistov i ih je i sada. Drugič: Mogućnosti najti si djelo po študijumu slavistike su jako

ograničene. Ako bi se svi Hakovci študirali to, bi imali najbolje izgleda da nastanu tzv. "nezaposlene akademičari". A tretič: Još je i uz slaviste u HAKu nekoliko ljudi ki se uču ov ili on slavski jezik uz svoj študijum.

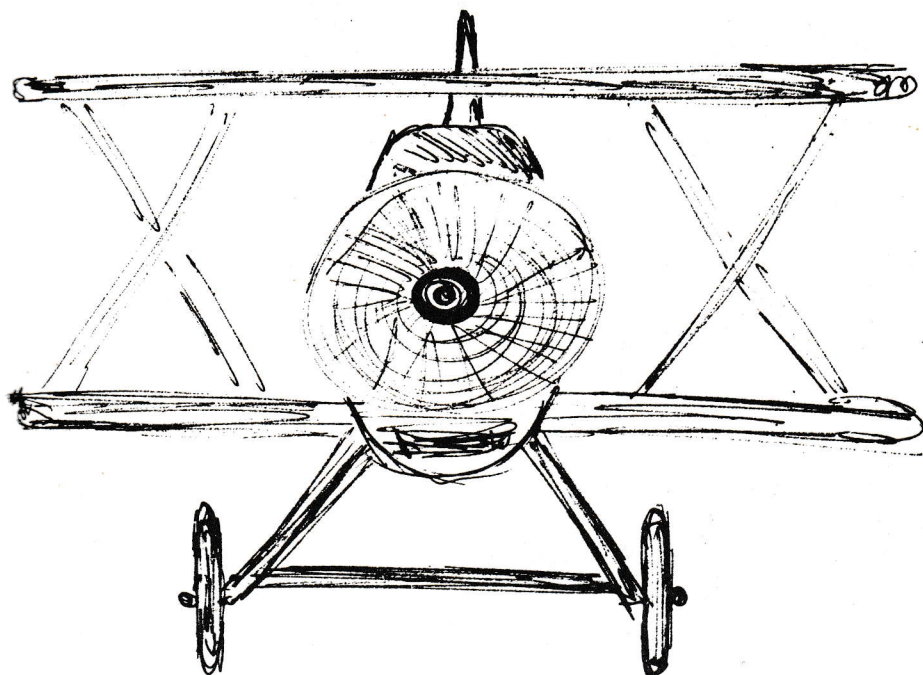
Kultura Gradišćanskih Hrvatov reducira se u ovoj knjigi na tamburanje. Poniži se, kade je to nek moguće. A to samo za to da se pokaže da Hrvati u Gradišću zapravo uopće nisu manjina. Tim Robak nanovič lomi član 7 državnoga ugovora jer aktivno agira protiv manjine.

Kako lahko se ljudem, kim je vlada sklona, načinji, dokaže 4. stran Robakove knjige: "Gedruckt mit Unterstützung des Bundesministeriums für Wissenschaft und Forschung in Wien und der Theodor-Kery-Stiftung."

Fritz Robak
Kroaten im Burgenland
Europaverlag
370 stran
298.- š

m.

ČE SE IKARUS ZALETITI U LEPAK ?

Velikani si uredi, a mi, mali obični ljudi ostanemo na cidilu. Naša prava se gazu nogami. A velikani se prik svih prav zdignu u nebesa. U Trajštofu su bogatuši i privilegaši jur duglje vrijeme u nebesi, a oni to i nadalje kanu ostati. A pri tom oni ne gledaju niti na ljude, niti na pravice, nego samo na svoje interese. U Trajštofu je smješćeno letilišće, ko maloj grupi ljudi služi za svoj hobi, za letenje. Areal letilišća, cijela zemlja sliži ali urbaniziranoj i političkoj općini Trajštofa. Vlasniki zemlje su na harendu dali ovo letilišće športaskim avioničarom. Vrime harende se je završilo, a sada vlasniki kanu imati zemlju ponajzad. To se letačem ne vidi. Oni kanu, da se i nadalje obdrži letilišće.

Tako su počeli oni djelati različnim triki. Oni - to je grupa privilegiranih ljudi, letenje je naime hobi ki relativno čuda stoji - kanu dokazati, da je letilišće u Trajštofu jako potrebno. "Tako čedu turisti moć direktno iz Nimške doletiti u blizinu Niuzaljskoga jezera." Da li će se ovim turistom kim se veli, da moru na Niuzaljskom jezeru uživati mir, viditi larma avionov je drugo pitanje. S ovom akcijom kani grupa pri-

vilegiranih dokazati, da je letilišće u Trajštofu potrebno za javnost. Dokazati se kani da je obdržanje letilišća u javnom interesu, a ne samo u interesu grupe ljudi okolo "Teddija". Ako se grupi privilegiranih naime ugođa da to dokažu, onda će se zemlja nasilno zeti vlasnikom, Trajštofcem. Čini se, da čedu ljudi, ki to moraju odlučiti pojti avioničarom na lepak. A kod se sada čini i zemaljski savjetnik ki je nadležan za ovo pitanje jur

pokušava da li i on kot Ikarus zna letiti, iako doleti samo do lepka. Da je onde ostao pikati će vjerojatno uptiti stoprv onda, kad već ne more dolika. Pomoć se mora samo privilegiranim, samo velikašem. Svejedno da li ide za aferu okolo "Lucone", za AKH, za WBO ili za Trajštofsko letilišće.

Dedalus

KULTURA U BABYLON-U

Filmi

Muzika

Slike

Literatura

3 minute
od HAKA!

KNJIŽEVNI VEČER I.H.

Hrvatski akademski klub organizirao je prilikom 90. rođendana Ignaca Horvata književni večer u svetačnoj dvorani Stare vijećnice (Altes Rathaus) u Beču. Referenti postavili su svoje referate Novomu Glasu na raspolaganje. Kot uvod slijedi prvo kratak životopis Ignaca Horvata, potom referati mag. Ludvika Kuzmiča i mag. dr. Roberta Hajszana.

ŽIVOTOPIS IGNACA HORVATA

Ignac Horvat narodio se je 1. februara 1895. lj. Ljeta 1901. stupio je u osnovnu školu u svojem rodnom selu Mali Borištof, a na jesen 1906. lj. upisali su ga njegovi roditelji u gimnaziju u Požon. Drugi razred gimnazije poiskivao je 1907. lj. jur u čuda bližem Šopronu. 1910. lj. preselio se je sa svojim prijatelji Martinom Meršičem ml. i Franjom Karallom u biskupsko sjemenišće u Juru. Onde je maturirao 1914. lj. i završio isto svoj studijum teologije. Svoju mladu mašu je skromno služio 11. junija 1918. lj., jer ondašnje prilike nisu dopuščavale velike svetačnosti. Od 1925.-38. bio je farnik Nove Gore i Pinkovca. Ove dvije općine s- onda još slišile skupa. Od 1938. do penzije 1. septembra 1971. djelovao je kot farnik u Frakanavi. 13. junija 1943. svečevao je Ignac Horvat svoju srebrnu mašu. Velike zasluge si je stekao kad je velikodušno pomagao biguncem iz Ugarske u novembru 1956. ljeta. 1958. imenovao ga je HKD svojim časnim predsjednikom, a država Austrija mu je 1966. lj. podilila zvaničnu titulu "profesor". Crikva ga je 1969. ljeta imenovala papinim časnim kapelanom (Monsignore), a malo kasnije i titulom "Papin komornik" 1. septembra 1971. prošao je I.H. po 50 ljeti službe crkvi u mirovinu. Posljednje dane živio je u Gornjoj Pu-

lji, kade je stanovao kod svoje nećakinje Danice Poropatić.

22. aprila 1973. umro je u bolnici Gornje Pulje na posljedica prometne nesreće. Pokopali su ga 26. aprila u domaćem selu .

p.

PREGLED KNJIŽEVNOGA STVARANJA IGNACA HORVATA

Književno stvaranje Ignaca Horvata predstavlja presjek kroz literarni razvoj od oko 50 ljet. Rodio se je u vrime naturalizma, kad se je čovik držao za produkt jerbinstva, svoje sredine i historijskoga razvitka. Djela našega pisca se ne moru zarediti ni u jednu odredjenu literarnu periodu pövjesnoga procesa, jer im manjka odredjene karakteristike jedne takove periode. I. Horvat prez dvojbe spada med pisce, ki su dostigli vrhunac svojega stvaranja izmed dvi svitski boji i neposredno po drugom svitskomu boju.

Naš jubilar započeo je svoju književnu karijeru kot muž od 30 ljet objavljivanjem članakova u četiri broji "Krščanskih hrvatskih novin". Njegovo stvaranje započelo se je u razdoblju kad je jur postojala vjerska proza na gradišćansko-hrvatskom jeziku. Svitska proza je bila - izvan udžbenikov i kalendarov - stoprv na početku. Hrvati gledaju Harvata kot osnivača svoje umjetničke proze.

Da ta proza nŷ mogla služiti uvijek čistoj umjetnosti, je pojava, ka je skupna svim temeljiteljem i reformatorom. Pred svim, imaju pisci jedne narodne grupe bezbroj zadać i problemov, ke moraju nadvladati(1). Tako je i Ihnac Horvat morao riješiti tešku zadaću: stvoriti autentičnu gradišćansko-hrvatsku pripovijetku. To mu se je i ugoda-

(1) Sučić I.: Djelovanje Ignaca Horvata kao književnika. u: "Gradišćanski Hrvati", Zagreb 1973, str. 109

lo, pak nigdor nebi mogao reći, čitajući te pripovijetke, da su to prve kod gradišćanskih Hrvatov, istaknuo je Ujević (2).

Ako se zame u obzir da je I. Horvat neumorno djelovao kot farnik i dušobrižnik, ter da je mimo toga zauzimao različne funkcije u društvenom životu, onda je pravo čudo da je za književno djelo uopće našao vrimenta. Nije pisao ni zbog imena ni zbog slave, negato ča je čutio potrebu, pomoći hrvatskoj narodnoj grupi u Gradišću svojim pripovijetkama, da se probudi narodna svist (3). Zato je temelj većine njegovih pripovijetkov ugroženo gradišćansko hrvatsko kot kulturna i etnička zajednica i potriboća borbe za daljnji opstanak narodnosti (4)

Horvatovo književno djelovanje zauzima u prvom redu seljački svit Gradišća. Kot sin sela i dušobrižnik mnogih gradišćansko-hrvatskih općin imao je prilike probiti se diboko u sela i u stane, a još diblje u dušu svoga naroda. Tomu narodu aldovao je sve svoje sposobnosti i svoju neisčrpivu ljubav kroz već od 50 ljet. "Vjerno je opisao seljački život, seljaka i djelača u prošlosti, u ono vrime dok je duh hrvatske zajednice još bio jak, dok se još duh varoša nij uvukao u selo, dok je selo živilo u poštenoj medjusobnoj povezanosti" (5), veli Benčić u "Velikoj čitanki" Zvonarića.

Ujević je rekao da je svit Horvatovih pripovijetkov Gradišće sa svojim ljudji, njevimi ufanji i radosti. Njegova književnost ima cilj da podigne ljudsko dostojanstvo gradišćansko-hrvatskoga naro-

(2) Ujević M.: Ignac Horvat, u: "Gradišćanke", Zagreb 1930., str. 57

(3) Ujević M.: I. Horvat, str. 57

(4) Valentić M.: 500 Jahre kroatische Diaspora im östereichisch-ungarisch-slowenischen Grenzraum. u: "Symposion Croaticon", Beč 1974., str. 157

(5) Benčić N.: Ignac Horvat, u: "Velika čitanka", Beč 1966, str. 330

da. On voli sve ča je seljačko i se trudi da riješi probleme, ki u prvom redu naližu selo (6). Zadaća velikoga ljubitelja domaće grude i naroda je bila da hrvatski narod Gradišća podučava, zabavlja, usrići i obraduje svojo literaturom, a ako je potrebno, da ga i ukara. Sve te djelatnosti su pritisle pečat njegovomu književnomu stvaranju. Pisao je za svoj narod, a ta ga je morao razumiti.

Njegovo književno djelo je zrcalo života, reflektiranje svakidanjega života sela u prošlosti, u razdoblju med dvimi svitski boji i po drugomu svitskomu boju. On je pokazivao na nacionalne svadje, ke su jače od socijalnih i moralnih, i ke se pojavljaju pod tudjinskim uticajem. Ali u prvom redu je pokazivao dobre strani stare generacije s ciljem da se u nju ugleda mladja, današnja generacija. Namjeravao je odgajati i kanio je selu i ljudem pokazati pravi put u dobru budućnost. Kako se u životu sela i ljudskogoga bića minjaju ozbiljni i radosno događaji, tako su i njegove slike i crtice bile jednoč pune brige i tuge, a zatim pune radosti i humora. Prikazivao je človika, pred svim Hrvata, u borbi sa samim sobom. Ignac Horvat čutio je moralnu obavezu da bude propagator, posrednik istine. Kanio je uticati na štitelja i u njem probuditi isto takovo držanje prema životu, kakovo je i sam imao. Kot uspjeh njegovoga književnoga stvaranja moremo gledati da mu se je ugodalo mnogokrat, nagovarati štitelja da prihvati njegovo (Horvatovo) shvatanje i njegovu filozofiju življenja. Ali I. Horvat je pre dobro znao da se nikada neće približiti človiku, ako bude gledao kot svoju glavnu zadaću otkrivanje i prenašanje znanja. Njegova uloga bila je, podsjetiti čitaoca na ono, ča nisu vidili, i ako je jur postojalo. Trudio se je da hrvatski narod prisili na gledanje, ter da mu otvori oči. Ignac Horvat kot pisac

je u prvom redu dušobrižnik, učitelj i odgojitelj naroda. On je "pozlatio" sve svoje nauke i prodike pravim patriotizmom u plemenitoj namjeri da ga svaki sluša kot svojega oca. U svoji pripovijetka i dijalogi je prodikovao, branio vjeru, kršćansku čudorenost hrvatskih preocev i po-vidao o korisni iskustvi iz vlašćega života.

Njegovi ideali: vjera, ljubav prema domovini i ponos na porijeklo moraju biti temeljna načela/slogani svakoga Hrvata, ki se skrbi da ta narod ostane zdrav i svisan svoje vridnosti. Jasno je da je Ignac Horvat koč-toč pucketao i bičem. Ali ta oštrina mu se mora zaračunati pozitivno zbud njegove neizmjerne ljubavi preme vlašćemu porijeklu. To mu je dalo pravo da upućuje i opominje.

Horvat sam interpretira svoju metodu pišanja na slijeđeći način: "Svoje 'nauke' obučem u šmišice i štorice, jer narod voli da se na ti način uči" Nadalje piše: "Nimam drugih ciljev nego da narodu kažem kakov je, i da ga u teški prilika, u ki živi, razveselim." (7).

Poticaj za književno stvaranje leži s jedne strani u njegovom dobrom odgoju. Blazović je ustanovio: "Tepla domača hiža je zipka njegove književnosti" (8). U jednom pismu prijatelju Ujeviću se Horvat izražava: "Uvijek se rado sjećam svoje rodne kuće i sela. Iz njega vadim i većinu svojih pripovjesti." (9) S druge strani dalo mu je dalo oštro opaženje i gledanje vanjskoga svita poticaj. Jasno je da je bilo prilikom stvaranja određenih navik i ritualov, ki su na njega djelovali. Mnogo impulzov na ratmišljanje dostao je u svojem dušobrižničkom djelovanju. Pozadinu njegovih po-vidanj su gusto krat dale crikvene svetačnosti, hodočašća i vjerski običaji. Mnoge od njegovih crtice imaju temelj u dobrom kon-

taktu s mjesnim stanovništvom, za ko je svenek našao vrimenta. Blazović nagalžuje u "Proročkoj službi književnika": "Radost mu biše boraviti med dicom. Bezbrojne večere je prebavio s mladinom, s kom je priredjivao kazališne igre. Iz njegovih razgovorov s muži i ženami iz sela nastale su mnoge ozbiljne i zabavne pripovijetke." (10)

U predgovora knjigi "Hiža rasipana po svitu" je Blazović opisao njegove metode pišanja na ov način: "U kratki sažeti rečenica, u živi razgovori, kadagod humorom, drugda melankoličnim liričnim tonom slika kao reporter u 'trenutni slika' naše ljude, naša sela." (11) Ignac Horvat angažirao se je kako na društvenom i kulturnom, tako i na političkom polju. Živo se je zanimao za sva zbivanja i probleme svojega vrimenta. Horvat nije odvisio od odredba nekoga mecene (pokrovitelja). Ugodalo mu se je, da stvori svoju vlašću, osobitu publiku. Kot pisac pokušavao je uticati na društvo. Ne samo da je opisivao život toga društva, on je na nje i uticao. Bio je tako upućen u strukturu toga naroda da su odražavali određene tipe suvremenikov i njevo ponašanje. Pjesnik je u svoje stvaranje unesao cijelo svoje životno iskustvo i životne nazore i pokušio prikazati neke aspekte društvene stvarnosti. No, mora se priznati da o svi područji ljudskogoga života nije uspio iscrpno pisati. Ako željimo ustanoviti, ča je osobito kod Ignaca Horvata, ča ga čini hrvatskim piscem, onda je to pitanje individualnosti i vridnosti. Triba naime razumiti da je svako literarno djelo i individualno i općenito. (12)

Horvatova djela čedu kumaj moći kasnija vrimenta zadovoljiti u većoj mjeri, jer njeva estetska vridnost nij ni bogata ni opsežna. Horvat

(6) Blazović A.: Proročka služba književnika. u: "Horvat Ignac Hiža rasipana po svitu" željezno 1974., str.7

(7) Blazović, op. cit. str.7

(8) Blazović, op. cit. str.7

(9) Blazović, op. cit. str.7

(10) Blazović, op. cit. str. 57

(11) Blazović, op. cit. str.7

(12) Wellek R., Waaren A.: Theorie der Literatur, Frankfurt 1972. str. 16

je čutio potrebu da govori svomu vlašćemu narodu da ga najprlje razumi zajednica, a stoprv onda pojedinac. Zanimljivo je da je I.H. nastajućoj malogradjanskoj klasi i poletu djelačtva po drugom svitskom boju posvetio samo nekoliko članakova u kalendaru "Gradišće". Teme, koje su se odnosile na probleme ovih društvenih slojeva - putovanje na djelatno mjesto, osiguravanje djelatnoga mjesta, kriza egzistencije, zapošljavanje - nisu se još mogle pojavljivati u njegovoj prozi. Zato kad se nije mogao zgledati na promjene u društvenoj strukturi kod gradišćanskih Hrvata po drugom svitskom boju, pripada svit Horvatove proze u ovom obliku prošlosti, ka je jur završena ili je na putu da prestane egzistirati, je ustanovio Vitezić. (13)

Književno stvaranje Ignaca Horvata ima u gradišćansko-hrvatskoj literaturi svoje čvrsto mjesto. Dokaz za to su pozitivna pisanja domaćih i tuđih kritičarova. O njegovim prvim dvjema knjigama dali su vrlo dobre ocjene pred svim njegovim prijateljima iz Hrvatske. O publikaciji "Veliki i mali; crte i slike" klicao je hrvatski pisac, kanonik Janko Barle u broju 19 zagrebačke "Narodne politike" ovako: "Rijetko me je neka knjiga ikada toliko obradovala kao ova. Pročitao sam ju na dušak. Još i mi Hrvati u Jugoslaviji bili bismo ponosni da imamo takovoga pisca. Dosada nije nitko od gradišćanskohrvatskih pisaca narodu govorio na ovakav način, nitko nije znao tako vjerno opisati njegov život i nitko mu nije tako duboko zagledao u dušu" (14) Ta knjiga dala je i priliku Mati Meršiću-Miloradiću da izrazi svoju zahvalnost za ovaj dar: "Neka Vaš bistri i plemeniti duh daruje još mnogo takovih darova za nauku i zabavu našim zapušćenim ljudem." (15) Ova pohvala je I.H.

(13) Vitezić I.: Ignac Horvat i gradišćanski Hrvati. u: "Hrvatska revija", XXXII/4, Zgb 1973., str. 503-511

(14) Barle J.: u: "Narodna politika" br. 19/1928.

(15) Iz pisma Miloradića Ignacu Horvatu od 22. 12. 1927. u: HN 26/1965. str. 4

sigurno osobito veselila, jer je Miloradića jako vijenio. Miloradić bio mu je pretkip.

O brošuri "Gradišćanke" (pripovijetke iz Gradišća) pisao je Ivan Krnić u 4. broju "Hrvatske revije" ljeta 1930.: "Ignac Horvat nam se pojavljuje ne samo kao ozbiljan i realističan rođoljub, nego i kao odličan literat, koji ima vlastite metode, koji se ne zadovoljava doživljajima kako mu ih život slučajno donosi, nego iz godine u godinu utječe na život ljudi i upravo sa ciljem da bi prema njima stvorio likove u svojim djelima." (16)

Domaći kritičari su njegovi prijatelji i učenici. Dókle N. Benčić prisposobljuje "Iz naše stare gore" s knjigami "Na Drini ćuprija" i "Travnička kronika" Ive Anđrića - obadva črpu iz povjesnih izvora (17) - ufa se Blazović staviti neke od njegovih crtica uz najznamenitija djela svitske književnosti u ovoj vrsti kratke proze. (18) A Vitezić je podvukao da Horvat svojim pisanjem spominje na Mažuranića, i ako u toj mjeri ne posize za aforističkom sažetosti. (19)

A na kraju treba čuti, ča misli Krleža: On tvrdi da se Horvatovo književno djelo nebi mogli nazvati literaturom (20). Ako miri po svojem književnom djelu je morebiti u pravu. Ali u odnosu na prilike hrvatske narodne grupe u Gradišću je Ignac Horvat prez sumlje mnogo zhačio svojim pisanjem. Kad bi se jedanput u stoljeću rodio jedan Ignac Horvat, odumiranje narodne grupe zavuklo bi se kroz nekoliko desetljeća, optimistično gledano još i stoljeća.

Robert Hajszan

(16) Krnić I.: u: "Hrvatska revija" br. 4/1930

(17) Benčić N.: Iz naroda u narod. u: HN XXVI/5-1965. str. 3

(18) Blazović, op. cit. str. 7

(19) Vitezić, op. cit. str. 508

(20) Meršić K.: usmeno obavješćenje od 23. 12. 1975.

UPLIV IGNACA HORVATA NA JEZIČNU NORMU GRAD.-HRV. KNJIŽEVNOG JEZIKÁ

Još nikada se lingvistika nije toliko bavila problemom norme kot danas. Zač se književni jezik normira je potpuno jasno: nije književnoga jezika prez norme! No isto je jasno, da se književni jezik ne more normirati jednoč za svenek, jer se u svakom jeziku javljaju inovacije, ke u književnom jeziku nije lako pomiriti s dosadašnjom normom. A još u većoj mjeri javljaju se nove potrebe izraza, ke se ne moru automatski zadovoljiti. Kodifikacijska norma gradišćanskohrvatskoga književnoga jezika je do dandanas vrlo slaba. Ali početo od protureformacije postoji dosta jaka hrvatska upotrebna norma, po koj se je u pretežnoj većini ipak znalo, ča se u određenoj prilici more hasnovati, a ča ne. Uprav po toj normi postoji gradišćanskohrvatski jezik kot posebni književni jezik. Njega stvaraju književnici i pisci, a za normu je mjerodavno upravo ono ča se nahaja kod dobrih piscev. Sigurno je razvitak našega književnoga jezika jače vezan za pojedine osobe, nego on na jugu, kađe su se u dosadašnjem ocjenjivanju jezična zbivanja preveč povezivala za neku ličnost i se je jednostavno tvrdilo, da je Ljudevit Gaj utemeljitelj hrvatskoga standarda.

Horvatova kulturna djelatnost se je počela 22. ljeta uredničtvom "Kršćanskih Hrvatskih Novin". I njega je isto kot Martin Meršić-Miloradića napregao Martin Meršić stariji u djelo za narod. Martin Meršić-Miloradić i Ignac Horvat su sigurno naši najpoznatiji i najobljubljeniji književnici, prvi kot liričar a drugi kot prozaičar. Obadva su sa svojimi književnimi djelima podignuli jezičnu samosvist Gradiš-

ćanskih Hrvatov. Ali za razliku od Miloradića je bio Ignac Horvat praktičar. Od samoga početka njegovoga djelovanja do njegove smrti je on bio uključen u sve kulturno-jezične i društveno-političke događaje.

Po prvom svitskom boju i po priključenju Gradišća k Austriji počelo se je u hrvatskoj štampi intenzivno raspravljati o jezičnom pitanju. Ivan Dobrović je predložio utemeljenje jedne "Akademije", ka bi se morala baviti pravopisnim pitanji. Ovoj ideji su bili privoljili skoro svi drugi gradišćanskohrvatski pisci i intelektualci. Potribovalo se je djelovanje "Akademije" i pri izgradjivanju jezičnoga blaga. Južni standard bi morao služiti kot podloga. I I.Horvat se je priključio ovoj diskusiji, ali u smislu M.Meršića starijega. Prez dvojbe se je on u ono vrime još orijentirao po mišljenju svojega mentora, ki je zastupao devizu "vaditi iz svojih zviranjkov". I on se je suprotstavljao "Akademiji" i je mislio, da ima naš narodni jezik dost materijala za sposoban književni jezik. Tri ba ga samo: "preorat, prekopat vas gradišćanski grunat, iziskat, na svitlo donest va starih knjigah, povidajkah, pesmah ranjene, zavržene i na usta naših ljudi nahajajuće kinče našega jezika ter je usvitlat, polag potriboće prekovat, prenačinjit i ovako stvorit jedan sposoban književni jezik." S tom izjavom i potribovanjem se je zamudila najbolja mogućnost uspješnoga izgradjivanja gradišćanskohrvatskoga književnoga jezika krez naglije približavanje južnomu standardu. Za pravo nikada u našoj povijesti nisu bile prilike i pretpostavke tako dobre kot u ono vrime. Za potpuno samostalan putnormiranju a nadalje i standardizaciji na osnovi našega narodnoga jezika su nam manjkala skoro sva potribova sredstva, institucije, odredjeni okviri. Najveća dilema se je postavljala pred naš književni jezik na leksičkom području, kade je bio upliv nimškoga jezika najjači, jer naš jezik nije mogao zadovoljavati nagli razvitak svih strukov. Uprav na ovom području

se je s Meršičevom odlukom, koj se je bio i I.Horvat priključio, zamudilo pozitivno rješenje. Stoprv pred kratkim časom, 82. ljeta smo s izdanjem "Nimško-gradišćanskohrvatskoga rječnika" dobili prvo elementarno sredstvo. Vidili smo, da se u slučajji, kade nimamo našega izraza moramo nasloniti na južni standard. Osebujno po prvom a kašnje i po drugom svitskom boju počeli su se u našoj publicistici sve jače probijati elementi iz južnostandardne terminologije. Naš narod nije razumio razliku med dijalektikom i književnim jezikom a još manje potriboću drugoga i je ove jednostavno nazivao kot "hrvaćanske", "srpske", "slovačke" ili - osebujno po drugom svitskom boju kot "ruske". Upravo I.Horvat je u brojni članki morao braniti ove i objašnjavati.

S marljivom književnom djelatnošću i odibiranjem za predsjednika Hrvatskoga kulturnoga društva 32. ljeta se je I.Horvat počeo profilirati kot prvi kulturni pokretač. Kad u našoj jezičnoj povijesti govorimo o reformi književnoga jezika oko 50.ljeta, nesmimo pozabiti, da ova zapravo počinje s "Kratkim pravopisom" Ignaca Horvata. Horvat je adaptirao Boranićev "Pravopis hrvatskoga ili srpskoga jezika", koga je skraćio i ikavi/ekavizirao. Iako ga je on napisao jur 1940. ljeta, je "Pravopis" dostignuo pravo značenje stoprv u spomenutoj reformi. S tim djelom je I.Horvat stvorio jedan opće priznati priručnik za naše pisce i na ta način prekinuo pravopisni interegnum. Da se je dosta hasnovao pokazuje ponovno i nepreminjeno štampanje u 63. ljetu. Ali još veću pažnju su si zaslužila morfološka preminjenja, ka je I.Horvat djelomično jur bio opisao na kraju svojega "Kratkoga pravopisa". Intenzivnije i za širju publiku se razlažu u "Jezičnom kutu" "Našega Tajednika". U ovoj rubriki, ka je početo od 47. ljeta neredovito izašla, su se I.Horvat i Karlo Preč, ki je pisao pod pseudonimom "Ribar", bavili i drugim jezičnimi pitanji, na primjer sintaktičkimi i leksikološkimi. Isto kot i

danas je i onda bilo teško narod motivirati za jezičnu problematiku. I.Horvat se je trudio na jednostavan, ugodan i kadakoč humorističan način probuditi interes.

- Nabrojiti kanim samo neke važne točke takozvane jezične rforme 50-ih ljet:
- Staroslavski "jat" se realizira na ikavski/jekavski/ijekavski način
  - pridjevi, zamjenice i broji imaju samo u genitivu nastavak -h
  - imenice nikada
  - ženske i sridnje imenice nimaju u genitivu množine nastavka, imaju takozvani "kratki genitiv"
  - neke ženske imenice imaju u instrumentalu jednine nastavak -ju; u prvom redu su to apstraktne riči na -ost
  - glagoli imaju u tretom licu množine prezenta nastavak -u ili -ju
  - slogotvorno -l se pretvara u -o
  - vsaki, vse se pretvara u svaki, sve
  - itd.....

Reforma je naš jezik znatno približila južnomu. Sada vidimo da je I.H. preminio svoje početno gledanje jezičnoga razvitka. Po drugom svitskom boju se je i on vrlo intenzivno zalagao za po-

stepeno približavanje južnomu standardu.

Potpuno krivo bi bilo mišljenje, da se je ovom reformom oko 50. ljeta prekinuo jezični proces. Ona ne pretstavlja ogranični prekid u razvitku našega književnoga jezika. Fonetički pravopis se je bio upeljaao jur 1928. ljeta u "Hrvatski novina", a ljetodan kašnje i u Dobrovićevoj "Tretoj štanki". Velik dio tih pojavov - neke sam nabrojio - imamo jur prije u našem jeziku, samo su one stilizirane kot "južne" ili "hrvaćanske". Ali stoprv sada su one postale gradišćanskohrvatska norma. Zato leži zasluga Ignaca Horvata u prvom redu u stabilizaciji, u učvršćenju naše jezične norme. Njemu se je ugodalo, da barem dijelom ujedina kodifikacijsku i upotribnu normu. Iako se njegova razlaganja nisu pojavila kot priručnik u tradicionalnom smislu, držali su se njih većom ili manjom dosljednošću i svi drugi pisci.

S izdavanjem "Glasa" 57. ljeta, časopisa Hrvatskoga akademskoga kluba, se je opet poživila jezično-politička diskusija. More se reć da je doživila svoju kulminaciju. Program HAKA je glasio: preuzimanje novoštokavskoga standarda. I u ovom časopisu je sudjelivao I.H. U rubriki "Jezični ogled" je on po pel-di Maretićevoga "Hrvarskoga ili srpskoga jezičnoga savjetnika" objašnjavao leksiku i sintaksu, osebujno u vezi s germanizmi. Ali mladi Hakovci su ostali prez naraštaja i

prez uspjeha. Propale su njegove ideje i njev časopis. Iako je I.H. sa svim svojim autoritetom i na dalje zastupao spomenuti cilj - preuzimanje novoštokavskoga standarda - se ova nakana nije mogla probiti. U prvom redu sigurno zbog nepovoljnoga školskoga sistema uz manjkanje gradišćanskohrvatske gimnazije i zbog pasivne opozicije u narodu. Rezultat toga jezičnoga programa i potribovanja je bila još veća nesigurnost u našoj književnoj normi. Određena linija se je bila potpuno izgubila.

Veće, i moremo reć novo značenje dostala je jezična reforma iz 50. ljeta, ku je toliko oblikovao Ignac Horvat, oko 70. ljeta. I to početkom zadnje, današnje faze u našoj jezičnoj politici, s namjerom naš gradišćanskohrvatski književni jezik dalje izgrađivati u smiru vlašćega standarda. Jasno da ćemo se, kot sam jur na početku rekao, i na dalje morat u mnogi slučaji, na primjer u leksiki i sintaksi, nasloniti na jug. Za sadašnju normu valjaju u velikom sva pravila spomenute reforme. I Zvonarić i Vlašić su se držali ove pri sastavljanju njegova "Kratkoga predloga gramatike" prošloga ljeta, djelo, ko će našu normu sigurno dalje učvrstiti i ko će svakomu našem piscu djelo olakšavati.

Mislim da je krivo ako se u okviru jedne proslave bavi točno svimi pojedinosti. Zato

sam nek na kratki i u grubni potezi ocrtao uplov Ignaca Horvata na sadašnju normu. Horvatovo djelovanje na jezičnom području nije bilo tako spektakularno kot njegovo književno, ali zato nije manje važno. Do sada se je čuda pisalo o književniku, a ništ o jezikoslovcu. Zapravo ali nesmimo prvoga diliti od drugoga. On sliši u prvi red naših kulturnih djelačev, a u zadnji red svećeničke generacije, koj je djelo za narod stajalo na prvom mjestu. Početo od 1922. ljeta do njegove smrti 1973. je on igrao odlučnu ulogu kod svih naših izdanj, početo od Sv. pisma do kalendara. Za naše pisce bio je on jezični tanačnik i autoritet, morem skoro reć: institucija. A ne pozabijmo, da se je on, odgojen u ugarski škola, morao sam u hrvatskom jeziku obrazovati. On sam piše da je stoprv u 27om ljetu svojega žitka prvi put dostao u ruke jednu hrvatsku knjigu - misli južnohrvatsku i to "Gramatiku i stilistiku hrvatskoga i srpskoga jezika" od Tome Maretića. Gramatiku hrvatskoga Vukovca, ka je krajem 19. i početkom 20. stoljeća snažno pomogla da se je hrvatska novoštokavščina konačno standardizirala. Težak i još dužičak je put našega književnoga jezika do standarda. Ali za važne korake se sigurno moramo zahvaliti i profesor u Ignacu Horvatu

Ludvik Kuzmić

ŠTITELJSKO PISMO

Kukavni junače,
ki se skrivaš pod "komar"-om!

Primio sam na znanje tvoje piskarenje po "Novom Glasu" broj 1/85, strana 5., članak "Ja", odsjek 4. i na dalje (uz geslo "Sloga je moć").

Ki zna bolje - široko mu polje!

Sve mi se čini da vi "ptiči", "komari" i sl. kanite biti hrvatska elita oficiri. Pitam se ali: Kade vam je četa, narod? Ar ovakov način polemiziranja i pripucavanja je striljanje va - vlašće

plodo.

Ali morebit da si ti kakov delija, recimo Musa keseđija ili znamda Kraljević Marko, pak te sada čekamo na Filežu, da ga ti opet zdigneš, kad je jur "tako daleko spao".

Mi smo do sada djelali va seli, koliko smo mogli i znali. Nismo se prik toga raskokodakali u našoj štampi, a još manje smo očekivali od koga drugoga da za nas piše. Meni se je volja zela, da se još s čim navlačim. Čekat ću na te, da

dojdeš i pokažeš, kako se to triba činiti.

Zlakotit ću ada i svakoga drugoga, ki si to mora glavu trapiti ča će i kako će o nami pisati, ar za to već neće imati povoda. Naročito lako će biti pak onomu ... "komu je teško pisati o čemu, o čem se mora..." (citat iz vašega magacina, ki je tisčan na tvrdom papiru - morebit zbog toga, da ne dospene va onu lipu huticu, ku imate nacrtano na 14. stranici "Novoga Glasa" 1/85).

Kad budeš opet mislio, da

moraš u "Novom Glasu" ili bar kade drugdir polemizirat i drugim ljudem pamet solit ter nekvalificirane udarce razdiljät, onda se barem potpiši tvojim imenom, ar drugače će ti još gdo moć reći da si jedan - sročko.

Jakov Senlaković

Je komar sročko ?

Najprvo kanim reći, da je članak to dostignuo ča je namjeravao: reakciju. Ja mislim, da svaki, ki kade djela mora računati, da se kritizira. Pokusio sam i prlje jur, kritizirati ovo ili ono na način, ki se je naredno "očekivao" od onih, ki su se kritizirali tako da kritiku još i ignorirali nisu. Sigurno je i to mogućnost - po principu "ja sam ja, ča drugi blaznu, mene ništ ne pere." Zato sam odlučio, pokidob nij bilo nikakove reakcije, oštro kritizirati.

Istina je, da Vi i Vaši prijatelji djelate na selu. Ja i nikad nisam i nikad neću kritizirati, da se ča djela, nego k a k o . A kot človik, ki živi u (barem do neke mjere) slobodnoj zemlji si dozvolim vlašće mišljenje i još gorje, dozvolim si, da je svakudir velim ili pišem. To mi nijedan ne more prepovidati, i to si od nijednoga ne dam prepovidati. Jasno mi je, da mora on ki bude i tim računati, da čedu ga oni drugi najzad ubosti.

Aktivisti naše narodne grupe dosle nisu naučni na bilo-kakovu kritiku. Ja mislim da je skradnja dob da se na nju nauču, a to na otvorenu kritiku. Nima smisla, da se govori o kom za njegovim hrptom, protiv toga sam svenek bio i ču svenek biti. Zato sam i osvidočen, da si nisam ustrijlio u vlašće plodo.

Ča naliže pseudonim, adä "komar" ko sam ga zato zibrao, kad je to igra sa slogi, a ako ki pogleda na "impresum", kade su svi sudjeoniki zapisani ko bi vrijeda našao pisca toga članka. To djelo si očividno niste na-

činili, ar drugačije i nebi bilo potribno, da pošaljete pismo na HN, jer onde stoji i adresa HAKa.

Ja se i ne bojim toga, da će dospiti ki-ta "Novi Glas" u "huticu" - ako se je prlje nek preštao. O stanju "Novoga Glasa" nisam si nikada bilo-kakovih iluzijov načinjao. Zato se i ne držim za Musu kesedžiju ili Kraljevića Marka, jer uprav zadnji je bio zapravo turski vazal.

Nikomu nisam kanio volju zeti, da ča djela za hrvatstvo kanio sam samo tomu doprinesiti, da si glavu razbija, je li je način kako djela sto posto najbolji. Kanim još naglasiti, da činjenica, da u ovom broju "komar" ne bude, ne znači, da mu je Vaš članak kuraž zeo. Ako mu se ča ne bude vidilo, će to i nadalje reći.

koMar

KOMENTARČIĆI

MI i subvencije

Od Gradišćanskih Hrvatov i Ugar si je gradišćanska vladä 1984. ljeta prešporila 13 šilingov. To se more viditi iz obračuna zemaljskih financov za 1984. ljeto. U bidžetu se naime za kulturne potreboće Hrvatov i Ugar predvidila svota od 200.000 šilingov, a iz zemaljske mošnjice se je za ove potreboće darovalo 199.987 šilingov. Stavljä se samo pitanje, ko društvo je dostalo subvenciju, čiji iznos nije završavao na deset, sto ili kot je to obično, tisuć šilingov.

+ + + +

NG potribuje: NARODNO GLASOVANJE

Po dobroj austrijskoj tradiciji (vidi Zwentendorf) bi morali naši političari zbog avionov za našu vojsku pitati narod: Kanimo je ili ne? Jedini preduvjet bi bio da je prlje kupimo.

ŽIVA SUBVENCIJA ZA HAK !

Kod smo dočuli od ministarstva za promet, dostat će HAK živu subvenciju. Po živi subvencija za HKD i Prezidijum, i po privatnoj inicijativi HGKDa će konačno dostati i naš predsjednik šofer! Naticati za ovo mjesto se morete u ministarstvu za promet pod brojem XY/4-1985 Erkennungsslogan: Fahrer für Kroatenföhrer.

+ + + +

KNJIŽENI VEČER IGNAC HORVAT

HAK je priredio - da dokaže da se o našoj kulturi da i spametno pominati - književni večer "Ignac Horvat". Vrhunac večera bio je konac diskusije o književnom stvaralačtvu I.H-a: Raspravljäo se je ada problem, je li je lipše reći "četvrtak" ili "četrak". Napomena redakcije: Uredniku jako lipo gluši "štrtak".....

+ + + +

AVIONI ZA VOJSKU

U zadnjem vrimenu je čuda govor o avioni za austrijsku vojsku. Sada je već ili manje sigurno da čedu se kupiti, problem je samo, kade čedu se namjestiti. Novi Glas vidi ovde veliku priliku za Trajštofsko letilišće. Ako bi se ovo asfaltiralo bi se sigurno avioni mogli ovde namjestiti. Stanovništvo je stalnu larmu jur naučno, tako da nij vjerovatno da čedu se jako zbuniti a i gospodin načelnik će sigurno rado tomu privoljiti. Zvana toga bi onda naša armada bila za čuda bliže našem neprijatelju!

+ + + +

MANIFEST ZA BUDUĆNOST

Narodna stranka Austrije predstavila je pred kratkim svoj "Manifest za budućnost". Velika želja Narodne stranke u vezi tim: Budućnost Austrije neka bude "črna"

50 LJET HGKD

Ča je svim angažiranim Hrvatima pri ovoj zaistinu zanimljivoj oriredbi u oči spalio je slijedeće: Naš vladin savjetnik, dipl. inž. Ivica Karall je naime kad je jačio usta širje otpirao nego to djela onda, kad bi morao zastupati Gradišćanske Hrvate u svojoj partiji i u vladi.

***

Pokle sam si Ferrica kujigu štao, znam kako ausšava mit die Hrrrate in Burgenland. Ja vam ja znam nek emfölat!

HAK-SERVIS++HAK-SERVIS++HAK-SERVIS++HAK-SERVIS++HAK-SERVIS++HAK-SERVIS++HAK-SERVIS++HAK-SERVIS++HAK-SERV

Ovo je skroman početak servisa HAKa za svoje člane. Imamo nakanu ov servis u dođući broji još znatno proširiti.

"NAŠA MALA ANICA"

Pokidob da na gradišćansko-hrvatskom jeziku za predškolsku dicu skoro uopće nij tiskanah povidajkov, slikovnic itd. se je u HAKu rodila, izbrisati barem do neke mjere ovo manjkanje. Iz ove potreboće je nastala "Naša mala Anica", prva slikovnica na gradišćanskohrvatskom jeziku.

Za slikovnicu su se u glavnom zele poznate jačkice, pjesmice i igre, ke je pobirala bila Kornelija Bintinger. Djelo se je onda podililo na pojedine ljude, ki su se jednoč misečno zastali u HAKu. Sudjelivali su pri ovom projektu: Georg Kalinka, ki je napravio k svakoj pjesmici, jačkici jednu sliku, nadalje Gerhard Emrich ("Lero"), Marko Szucsich, Manfred Roth, Andjelka Horvath, Stanko Horvath, Jandre Palatin.

Prlje nego se je ova slikovnica poslala u pojedina sela da bi se rasprodavala, se je napravilo u hrvatski i mišani općina (kađe postoji jedna čuvarnica) jedno naticanje.

I to se je od strani HAKa poslalo u svaku čuvarnicu nekoliko naslovnih stranic "Naše male Anice", da bi je dica namoljala čisto po njevoj volji i fantaziji. Akoprem još rok za vraćanje ovi slikovnic nij minuo, se mora reći, da je jur sada odziv na ov naticanje jako velik. Jur sada su nam poslali prik 100(!) nafarbanih "Anic". Vidi se, da su dica veseljem i fantazijom pofarbala njevu "Anicu".

Ali to veselje i fantazija neka ne budu samo ograničena na naticanje, nego se neka dalje kažu, kad dica dostanu ovu slikovnicu u ruke. Ako su na primjer pri pjesmici "Kakove glase blago dava" mišljenja, da ovdje ka-ta životinja fali, neka je mirno namoljaju! Tako čedu se i laglje identificirati s tekstom. Ravno zbog činjenice, da dica rado olovkom

"frcadu" po veliki čedulja, smo izibrali format A-4. Slikovnica ima 30 stranic, po 15 s pjesmami i sa slikami. Cijena knjige iznaša 48,-.

Na zadnjoj strani NG ćete najti narudžbenu, pomoću ke si morete kupiti ovu slikovnicu direktno kod nas. Tribate samo zalipiti poštansku marku, napisati vašu adresu, po mogućnosti staviti (dva) križiče i ju hititi u poštanski ormarić.

Stanko

za maturante:

HAK vam pruži pomoć pri imatrikuliranju i inskribiranju. Prvi dani na sveučilišću su svenek najteži, kad se još dobro ne putiš. U HAKu je dost ljudi, ki su to iskustvo jur načinjili. Zvana toga je dost ljudi, ki vam moru i reć ča morate inskribirati, ke ispите morete kada polagati itd, itd. Javite se u HAKu:

Hrvatski akademski klub
Schwindgasse 14/10
1040 Beč
tel.: 0222/65 14 014
ili kontaktirajte Hakovce, ke
poznate. Dobra mogućnost za to
će vam se i pružiti na Danu
mladine u Cogrštofu.

NOVI GLAS za školare

Prosimo učitelje ki podučavaju
hrvatski u glavni i sridnji
škola da nam javu broj škola-
rov, ki bi se interesirali za
NG. Poslat ćemo im onda odgo-
varajuči broj primjerkov bes-
platno.

Pomoć za prevodilce

U budućnosti ćeđu i prevo-
dilci moć dostati subvencije.
Do pred kratkim su oni spa-
dali kroz rešetio. Ministar

'za podučavanje dr. Moritz je
naznatio, da ćeđu se stvorit
dvi državne nagrade za li-
terarne prijevode. Nagrade,
ke su dotirane sa 75.000 šil-
ingov ćeđu se podiliti za
prijevode suvrnene austri-
janske literature u tudji je-
zik (to bi moglo biti i u
gradišćanskohrvatski jezik)
ko i za prijevod suvrnenoga
djela iz tudjega jezika (gra-
dišćanskohrvatskoga ili koga
drugoga) u nimški jezik. Uza
to će ministarstvo od ljetos
početo diliti i premije za
prijevode kot i štipendije
za djelo i za putovanja. Sve
bliže informacije morete do-
stati u HAKu.

=NAŠ JEZIČNI DIO=

Pokidob kanimo nastati interna-
cionalni, nudjamo i našim šti-
teljem s engleskim materinskim

jezikom mogućnost, da se nauču
malo nimški. Pretpostavljamo,
da vladaju hrvatskim jezikom,
ako čitaju NG. Izvan toga je
nimški jezik isto jako važan,
ako ne važniji nego hrvatski.
Ča je, ako dojde človik u bol-
nicu ili u školu? Prez nimško-
ga je "aufgšmisn"! To mora
iskren človik jednostavno pri-
znati! A hrvatski će se sowieso
u školi, med prijatelji i na
cesti naučiti! Ada, ovo naš
prvi dio nimškoga tečaja za
engleskogovoreće štitelje:
SAY THAT AGAIN, 1st lesson
What do you say in Austria
when you want to ...
apologize: Ain't joule dig and
see! Does towed mere light!
greet somebody: Grease goat!
Hub eddy airy! We gate ace?
complain about something: Im-
pair dean ain't! Soar frake
height!
express surprise: No we're glee?
Are so? Net may glee!
show you are cross: Loss me in
roar! Fair's wind! Share day
zoom dive ale! Show dust
wider quest!
(Hint: speak with a definite
english accent!)
Next time(???)next station!
Nastavak slijedi
Good by!(ne: dobro kupovanje!)
nego: ZDRAVO!!

MIŠLJENJE POJEDINIHZ PISCEV SE
NE TRIBA SLAGATI S MIŠLJENJEM
HRVATSKOGA AKADEMSKOGA KLUBA
ILI REDAKCIJE NOVOGA GLASA !

HAK-SERVIS++HAK-SERVIS++HAK-SERVIS++HAK-SERVIS++HAK-SERVIS++HAK-SERVIS++HAK-SERVIS++HAK-SERVIS++HAK-SERVIS++HAK-SERVIS++HAK-SERVIS

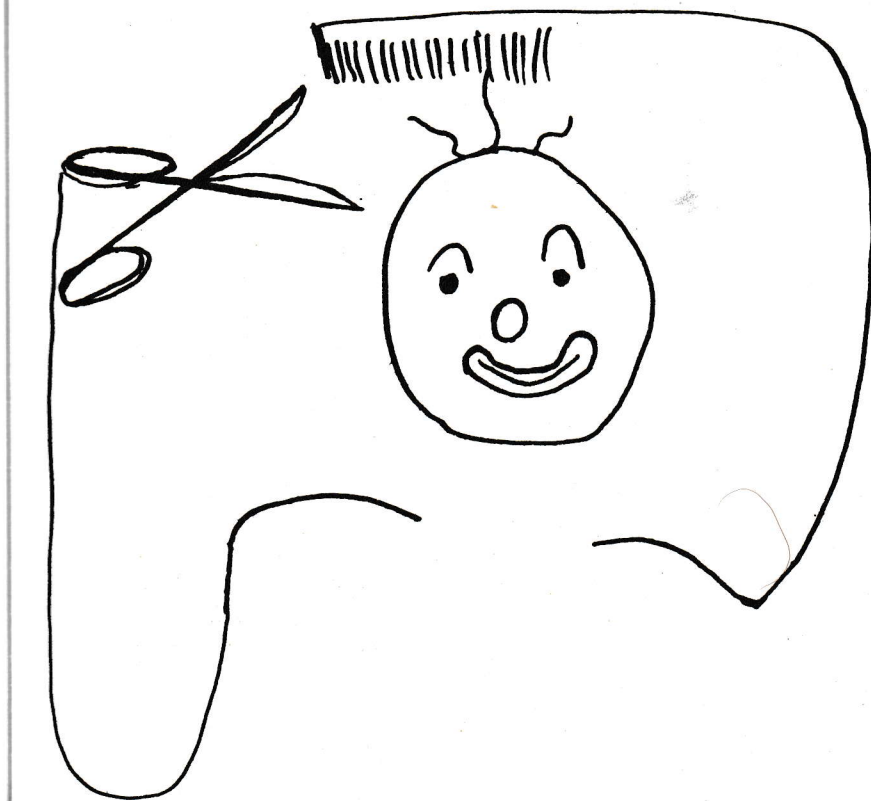
TOMAC

nastavak

3

Klaudija čeka kod štacije uz
poštu. Tomav ju stoprv kasno
vidi i naglo postane.
"Dobro jutro"
"Dobro jutro. Oprosti da sam
se zakasnio, prespao sam ma-
lo."
Mr zaistinu ne izgledaš jako
zispano."
"Mali me je opet par puti k-
noći zbudio. A jutro mi je
pak Marija brundala da tako
dugo ležim."
"Tvoja žena?"
"Ča misliš da mi dojdu i že-
ne drugih brundat."
"Po svem nisi jako zadovo-
ljan."
"Ako kaniš istu tojkavost u-
djelat kot ja, Klaudija, do-
di k meni. Uvadit ti morem
sve detalje."
"Lipo bog plati, ali ništ ne
namjeravam."

"To na početku ni ja nisam."
 "Ali zač si se onda oženio?"
 "To j' bojse bila najveća fa-
 linga moga žitka. Ja tojk sam
 bio na početku 'oš i gizdav.
 Sad bi se najvolio va vlašću
 zadnjicu zagriz."
 Vozu se tiho dalje. Tomac mi-
 luje malo samoga sebe, a
 Klaudija ga pri tom ne bludi.
 Rado bi ga malo ohrabrila, ali
 ne zna kako. --

U školi ništ novoga. Samo ne-
 ki učitelji su od dana do da-
 na nervozniji. Trapu si glavu
 kako će ov ili on položiti
 maturu. Tomac je još relativ-
 no miran kad je govor za to.
 On nij najbolji u školi, ali
 teškoć još nigdar nij imao.
 Neugodno mu je samo da se ka-
 ni po školi študirat pojť.
 Arhitekturu. Ča to naliže, je
 ali skeptičan nastao: I žena
 i starji očekuju da će si
 djela poiskati. Da bude mogao
 hraniti svoju obitelj. A otac
 ima prijatelja, ki ima prijat-
 elja, koga brat djela na
 zemaljskoj vladi. Ta bi mu
 mogao preskrbiti djelo. To je
 ali zadnje ča si Tomac želji.

Ustarati u birou. Ne. On se
 ide študirati. Basta.

Po školi ostane još u Matr-
 štofu. Wolfgang, njegov su-
 sjed, ima rođendan i je poz-
 vao cio razred podnoć k sebi
 na svečevanje. I Klaudiju.
 Ona je za njega još svenek
 "a Wucht".

Tomac se otpodne sjede u raz-
 red i se malo uči. Ali vrije-
 da mu se zamiri i pozove
 Klaudiju na kafe. Sve bolje
 mu se vidi ova divičica. Wol-
 fgang ima pravo; za divičice
 ima dobro oko. Koč-toč u toku
 otpodneva Tomacu namislit do-
 jde da je oženjen. Ali sve
 redje. Blondinke su mu se jur
 svenek vidile. A Marija je
 črna.

Sidu u kavani dokle se zašku-
 ri. Tomac plati i otpravu se
 k Wolfgangu.

"Ah, ča sam ja tojkava. Kani-
 la sam otpodne 'oš kakovu ma-
 lenkost za Wolfganga kupit, a
 sad sam zabila."

"No sad, to nij tako strašno.
 Kupi kod Harrera ča slatkoga.
 To će ga sigurno veselit. A
 ako ćeš, ja jimam knjigu za

njega. Tu mu moremo skupa
 dat."

"Dobro. Ča je to za knjigu?"
 "Wie verführe ich erfolgrei-
 ch"

"Kako si na to došao?"

"No, da se naš kazanova jed-
 noć ča novoga nauči. Glej,
 potpiši ovde."

Kod Wolfganga je jur prece
 ljudi, ki Klaudiju i Tomaca
 gkasno pozdravu. Obično pija-
 čenje se je jur počelo. Tomac
 se obrne Klaudiji:

"Ova svetačnost je kod nas
 jur tradicija. Wolfgang poziva
 va svako ljeto, od prvoga
 razreda početo."

"Hej, hier wird auch deutsch
 gesprochen!"

Wolfgang protestira i veljek
 okupira Klaudiju. Tomac tako
 ostane sam. Dobro da ima Wol-
 fgang svenek dobar "bar". Pet
 "cappy-vodkov" nek tako požri-
 kne. Sad mu je laglje. Bolje
 je raspoložen, ide tancati. S
 Nadjom, Brigitom i Helgom. Sa
 svimi trimi je jedan čas fli-
 rtao. Ali ništ ozboljnoga s
 toga nij nastalo. No, kod
 Helge bi bio skoro visit os-
 tao, kad se nebi bilo to s
 Marijom stalo. To je bio koš
 ta čas kad je uživao. A da

pozabi da sad već nij tako,
 spije još četire kole - s
 rumom. Rezultat je da je malo
 napit. Ne jako, ali ipak.
 Kade je Klaudija? Sad kani s
 njom tancati.

"Klaudija!"

Nij je. išće ju po stanu i
 najde ju na veži. S Wolfgan-
 gom načinja kafe. On si mora
 za ovakove scetačnosti sve
 sam prirediti. Njega starji
 na ta dan prenoćuju kod sta-
 ristarjev.

"Klaudija, gremo tancat."

"Ali ja sam Wolfgangu obečala
 da ću mu pomoć kafe načinjit."

"To more i sam."

Zame ju za ruku i ju potegne
 ze sobom. Kad se postavi za
 tanac se potpikne prik stepe-
 nice i skoro upade.

"Tome koliko si jur spio de-
 nas?"

"Divičica, meni gre dobro! O-
 vde mi se vidi."

"Neka zabit da se moraš 'oš
 domom vozit."

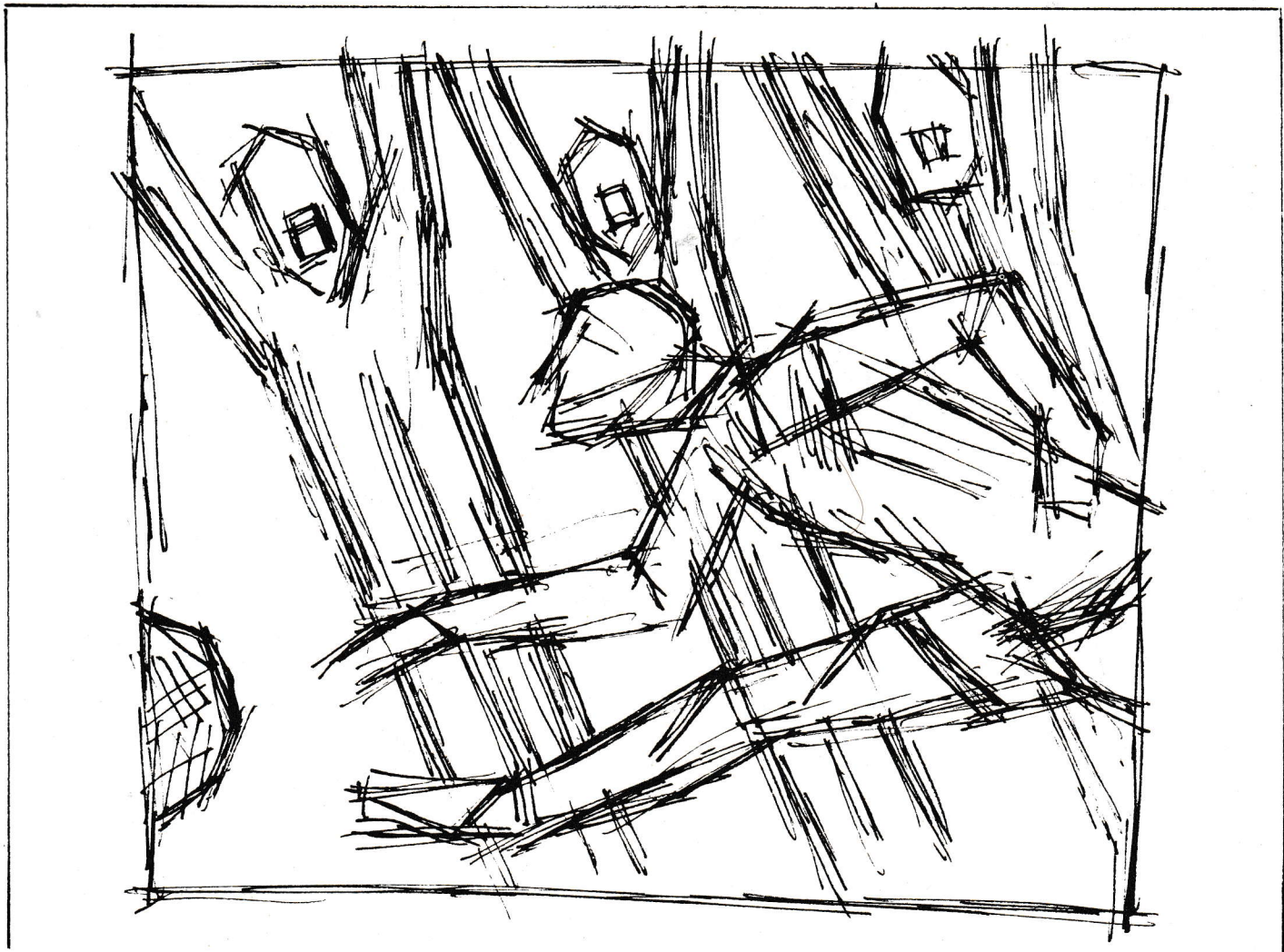
"Ča se bojiš za mene?"

"Ne toliko kot za me."

"Dobro, ja ću ti obečat da,
 ako mi se ča stane, onda na
 vožnji od Uzlopa Trajštof."

"Neka tojkavost splitat."

"Divičica--tancat znaš!"

Zato Tomacu danas ne ide tako dobro. Zbog alkohola se potpikuje malo prik vlašći nog. Slow-fox.

"Ča me tako gledaš?"

"Vidiš mi se"

"Hm"

"Zaistinu!"

"Za oženjenoga muža si jako direktan"

"Ča je ko je!"

Tomac joj se laska; to mu leži. A Klaudiji to nij neugodno. Mr atraktivan bi bio. Nagne se na njega ramena.....

Parti nastaje sve življiji i zglasniji. Dvimi - trimi ležu jur u različni kuti, drugi se ali dobro zabavljaju. Oko dvi uri se Tomac najednoč stane.

Pogleda, kađe je Klaudija.

Tanca s Wolfgangom.

"Klaudija, ja bi se domom."

"Dobro, veljek; ši fit?"

"Ide opet."

Po tancu daju svim zbogom. U

"raći" je mrzlo - kot svenek.

Klaudija strašno drhće.

"Ovo ti je mija jupa."

"Ča tebi nij zima?"

"Pojt će."

"A trudna sam!"

"Moreš malo spat. Ja 'ur neću

zaspat. Nij potribno da se bo-

jiš. Nagni se mirno na mene."

Klaudija malo pomisli. onda se

nagne. Tomac se vozi. Kad bi

ovo Marija vidila! Lip skandal

bi to bio. Jedno preslušanje

bi drugo slijedilo. Zač; kako;

je li nij mislio na svoju obi-

telj;... A majka bi se s Mari-

jom povezala. Totalni psiho -

teror.

Uzlopi zbudi Klaudiju.

"Onda do zutra, Tomac. To će

bit ča. Ako nek ne zaspim."

"Neće bit tako strašno. Školi

je ov termin jur poznat, neće

čuđa učiteljev brundat."

"Spi dobro!"

Kušne ga.

"I ti!"

A sad ništ, neg domom u toplu

stelju.

4

Pun jada se Tomac zaveze meha-

ničaru u garaž. Klaudiji je o-

bećao da , ako mu se ča stane, onda na vožnji od Uzlopa Traj-štof. I zaistinu. Margareti je kratko zaspao, zatukao je auto ki je onde parkirao, a ča je još gorje, i blatobran svoje "race".

"No, was ha'ma denn do aufg'-führt?"

Mehaničar se smije prik cijeloga obraza.

"No, mit an Mercedes werd i g'smust habn!"

Tomacu još niđdar nij bio jako simpatičan. Ali dibro djela, i ako nij najlahkocjeniji.

Dobro, da Marija nij auto vi-

dila. To bi bila larma nastala

Pinezi si je dokle od majke

posudio; ona nako ne računa

tim da će je koč najzad dosta-

ti.

"Wie lang wird denn des dauern

?"

"Zirka 2 stund'."

"Kostenpunkt?"

"A Blauer"

"Pfffff. O.k., i komm dann um

vier."

Mora si još premisliti, ča će

Mariji reć da je ovako kasno domom došao. Ali neka brunda. A sad Harreru. Na lipo, hladno veliko pivo.

"Hej, zdravo stari!"

"Franjo, serbus, ća ti ovde djelaš?"

"S školom smo u kulturnom centru. Tako na jednoj diskusiji. Dosadno mi je bilo, ter sam prošao. Sedi se simo. ća piješ?"

"Pivo"

Franjo narući. Tomac ga pozna od tećaja Crikvenici pred dvimi ljeti. Nastali su dobri prijatelji, ali vidu se obićno samo na različni priredba.

"Ća je novoga? Oženjen si."

"Ćemo tu temu bolje ostavit."

"Ćao mi je da nisam mogao na veselje dojt, ali kot znaš sam bio u bolnici. --- Da, da To ide brzo. Jednoć ne pazit, jur je dite ovde." "Stari, ća ti nijedan nij rekao, kako se to more preprićit? Kad bi bio ća spomenuo - ja iman knjige, u ki sve nutri stoji! Ha, ha."

"Franjo, pazi, neka podbadjat to nimam rado."

"Dobro; kako ti ide ućnjom?"

"Posrano"

"Kot i meni. Ta profesor matematike nam ne kani još ni jedan mali "tip" dat. A ja se jur potim, ako knjigu matematike zdaleka vidim. Drugaćije bi išlo. Kako se stoji kod tebe s putovanjem po maturi?"

"Posrano"

"Pravoda, kamo bi s ženom i ditetóm."

Tomacu je volja na razgovoru prošla. Uvijek ga spominja na obitelj. Najradje bi se kamo u kut sjeo, kade ġa nijedan ne vidi. Kani bit malo za se sam. A Franjo povida i povida. Polóvicu Tomac uopće ne registrira.

"A ća ti misliš?"

"Ća? Kade?"

"Ki je nastat svitski ćempion u 'formell'?"

"Ta šport me ne zanima."

"Stari, a to sad veliš, kad jur deset minut povidam!"

"Ća si povidao?"

"No, ti si denas, kot mi se ċini, samo tjelesno nazoći." Tomac maše glavom. Njemu je sve svejedno. Na to zamúkne i Franjo. Tiho sidu jedan uz drugoga. Tomac gleda preda se i premišljava, ća će Mariji doma povidat, kako će se najbolje izgovoriti. Ako nek mali ne bude opet krićao. Koć-toć se napije iz krigle.

Franjo opet nemotivirano ziva po lokalu. Neugodno mu je nastalo.

"Stari, ja moram projt."

"Serbus, javi se opet jednoć noć."

"Da, zdravo!"

Tomac ostane sam siditi. Poseže za časopisom ki na stolu leži, ali veljek ga opet najzad vrže. Nima k nićemu volje Narući drugo pivo. I treto. Po dvi ura plati i se stane.

"Raca" stoji jur pred garažom.

Već joj ništ nij viditi od ċerašnjega "izleta"

"Master, was macht des?"

"700 schilling ..."

Poglej, gor nij tako drago.

"...Materialkosten, plus 20% Mehrwertsteuer san .. 840.- plus Arbeitszeit - zwa Stund' - san 1120.-. No, jo, řag' ma 1000.- genau"

Još nij tako lahkocjeno. Zato su ga i oprali. Ali to nij bilo tako dobro.

"Kade si opet ovako dugo? Zać je auto najjednoć ovako ċist? Ne moreš nazvat, ako se zać kasniš?"

"Serbus!"

Tomac kušne Mariju na lice i ide mimo nje u stan. Ona ċisto perpleksno ostane stati vani. Stoprv po nekoliko trenutki dojde za njim.

"Špagetiji su ti še sad 'ur svi razmrzlili. Kade si opet bio?"

"Ućio sam se s Wolfgangom za maturu."

"A pri tom se je auto tako regenerirao da je sad ċist?"

"Ne, mi smo ga skupno oprali"

"Po ovoj zimi? A to ti neka vjerujem?"

"Ćini ća ċeš."

To ti je! Kad bi bio rekao da si ga je dao oprati na tankarnici, bi bila samo brunda-la da je pinez potrošio. Da bi si auto po ovakovoj zimi sam oprao, to mu još i u peti nij.

Ali na to sad nij mislio.

"Kako da je ovako tiho 'va stanu? ċa j' s Karolom?"

"Majka si je bila po njega.

Rekla mi je da si si bio jutro pinez kod nje posuditi."

Da žene ne moru trubu držat!

"Ća s timi pinezi opet namjeravaš?"

"Moja skrb! Ja se grem ućit prvu hižu."

"Sad neka temu minjat! Pinezi!!"

"Sad neka temu minjat! Pinezi!!"

"Sad neka temu minjat! Pinezi!!"

"Sad neka temu minjat! Pinezi!!"

"To za mene nij tema!"

Obrne se i ide. To bi bilo

ća, kad bi se za svaku malenkost morao opravdati.

Marija ga bojse opet kani ši-kanirati.

Tomac piše referat za školu.

"Povijest fotografije od Da-guerra do Stieglitza" To ga zanima. Rado fotografira, a od petoga razreda pohadja i tećaj za fotografiju. Sad more tote i maturirati, kombinirano s povjesšćom umjetnosti.

Ġlasi u zadnjoj hiži. Majka je s Karolom najzad došla. Naredno spi, kad ga nij ċuti. Da ga njevim bleketanjem nek ne zbudu. Zać nek opet tako glasno diskutiraju? Sigurno je opet ki pred ċijim stanom prduo, a o tomu se sada cijelo selo pomina. Tomac se more jako rasrditi kad se ki ugovara. Ne, da bi bili jur i njega. Naprotiv. On je bio svenek marljiv mini-štrant i djelao je u katolićanskoj mladini. Tako ća se starim ženam vidi. Te su ši i sad još sigurna, da je "vrli muž" . Ali kako tako ga strašno jada, kad se ugovara.

"Mir tote vani. Sad mali jednoć tiši, pak mi vi larmu spravljate!"

Akcija je bila "uspješna" - Karol se je zbudio.

"Oj, k vragu, sad ste maloga zbudile!"

"KI je maloga zbudio? ċuj, Tomac, sad kad si oženjen ne mariš misliti da moreš s tvojom majkom krićat."

"Ali kad je istina. U ovom stanu nij moguće da jima ćlovik samo deset minut mira. Jednoć mali krići, onda opet pe-ljate vi vaše važne diskusije."

"Je, naše diskusije su ov put bile važne. Za tebe smo se!"

"Tako sad se jur i za mójim hrptom o meni pomina."

Ćim je blud bio opet perfek-tan.

nastavak slijedi

S.Z.U.

Povećat će se odgojem od 17% u 1980. na oko 30% u 2000. godini. Sva će se djeca obuhvatiti osnovnim obrazovanjem. Povećat će se obuhvat učenika srednjim i usmjerenim obrazovanjem od 58% u 1980. na oko 75% do 80% učenika u 2000. godini, dobne generacije od 15 do 19 godina. U oblasti visokog i višeg obrazovanja pristupit će se korjenitoj reformi ovog sistema, tako da će oko 75% studenata studirati primarno tehničke znanosti.

13. Djelatnost kulture i zvojni i poticati će se ekonomske politike i stvaralaštva teći od afirmacije u udruženom radu utvrđujući odlučuje o prirodnih aktivnosti.

14. U zdravstvenim usmjerene na i na unapređenje guravanje što v usluga, u čemu akcijama koje su ta. Mjere i akcije i mlijeka i povećati grožđa i drugih polj koje postoje mogući plasirati na domaćen primjena najsuvremene stignuća u poljoprivredne proizvodnosti rada vanja, a time i poboljšati tabilnost proizvodnje. Zna diti genetski potencijal bi nog fonda (selekcija i pro etnog biljnog sjemena, pot stava stoke i dr.)

Potrošnja umjetnih gnojiva oko 306 kg NPK (aktivne tvar kalij) po hektaru obradive p će na individualnim gospoda oko 220 kg. Ostvarit će se veće vode kao činioca stabilnosti i nosa, posebno izgradnjom, a i krupnih hidromelioracijskih sist vi zajedničkih programa proizvod vanja sredstava. Uidit će na iznositi vovog zemljišta hidrosistema njem zajednički ne.

(4) Društven odnu orijentac mjeni znanstve nje obradivih i ljenost stočars osposobiti da o robne proizvodi prehrambenih i ojačati svoj utje nje i samoupra vrednika i njih o programe razvoj

(5) Udruživanje ranjem poljopri udruženim radon garstva, poboljšat nih potencijala u p izvodnost rada, ek proizvodnje i postić privrednika. Uspo stručna poljoprivre podizati obrazovna proizvođača radi š tehničko-tehnološko, poljoprivrednika.

(6) Na osnovi strat ekonomskog razvoja na agrarna politika mjere za ubrzani re bolje korištenje proiz citeta u poljoprivredi. vredne proizvodnje na o rokarte za cijelu zemlju (u. noj znanstvenoj osnovi) izvršit će se usmjera vanje i optimalizacija sjetvene strukture u skladu s komparativnim prednostima regija i predusmjeravanjem mješovitih gospodarstva u pravcu specijalizirane robne proizvodnje, na osnovi udruživanja rada i sredstava. Ubrzat će se korištenje komparativnih prednosti za povećanje poljoprivredne proizvod

gove uloge u ukupnom društveno-političkom i ekonomskom životu.

22. Razvijeni oblici samoupravljanja radnih ljudi i građana, nova i modernija tehnologija i efikasniji sistem informiranja, pridonijet će da se osigura nesmetana cirkulacija informacija i unaprijedi samoupravno odlučivanje odluka, primjenjuju oblik radnih ljudi i građana nepo im izjašnjavanjem, unaprijed ana upravljanja i poslovodni kkih skupština samoupravno jednica i društvenopolitič) ti od jedinstvenog i razv sistema informiranja, vmoupravnog odlučivanja, vovremena i potpuna do no-tehnoloških, financij kkih, statističkih i drugih šati njihova upotrebnost i pouzdanost. Pro psnova informacionih enog sistema informir gov daljnji usmjeren ilagoden potrebama sistema informira i dr.) Društveno uru bit će usmjere nje agroindustrij kkih djelatnosti i života i rada po

ta i veza bit će dničke razv neta i veza njihova ve ma društ zaostaje je u evro magistra ju magistra rizacije geografska Jugoslavije.

Uzavri razvoju prometa i ve smjereni na brzi razvoj određenih na otklanjanju strukturnih neuskla prometne infrastruktu tehničko-tehnološ u cijelosti, uz p rada. Time ć šnije i rac og sistema ernizacijom kvaliteta u škova, jed za, poveć ologije i avnih

neus rivat za, k nspc i b nog dnih učival zgradnj ia veza.

iji prometne in ati, prije svega, promet s prate inalima u pro a magistralnim adnji i rekon nica i sistema nice stvarat će lje razvoja oza od zajedni

veljit će se na mima, posebn enih tehnolo radnji krup tata od inte ncioniranje prometnog i veza u cijelosti, kao što su Autocesta bratstva i jedinstva i kapaciteti integralnog transporta.

28. Mala privreda. U odnosu na razvoj ukupne privrede mala privreda će se razvijati brže i njezin će se razvoj temeljiti na boljem korištenju postojećih i otvaranju novih specijaliziranih kapaciteta za proizvodnju određenih asortimana proizvoda, poluproizvoda, elemenata i dijelova koji se proizvode u manjim

radnog čovjeka, raspodjele prema radu, solidarnosti i uzajamnosti, humanosti i međusobne odgovornosti koje će prevladati kao sistem vrednovanja u odnosima proizvodnje i društva. Takvim društvenim vrednovanjem opredjeljivat će se ekonomske mogućnosti za zadovoljavanje materijalnih i nematerijalnih potreba ljudi i materijalne i druge dru ostvarivat će ja razlika me no-ekonomske reproduciranje

voj bit će nepo vanjem i jačanjem i širenja materijal ne osnove za svako podmirivanje osobnih, zajedničkih i društvenih potreba. Radi podmirivanja raznolikih ljudskih potreba ovisno o realnim mogućnostima i opredjeljenjima potrebnog rada jačat će i društveni standard će donositi afirmaciji eko ljudi za produk tu obrazovne ene zaštite, je za pro proizvo roizvod

anizacija potrošnih privrede i

drugih za ambene iz

će se brži i se obavljaju edstvima ranjem samou obrtničke i dnjom s orga - osnivanjem enog rada.

oblast. - Stam gradnja stanova ma kompleksne strukcije stambe objekata. Izgrad jem izgradnje pri radno intenzivnih, ima i selima, stva niji razmjestaj staa, a time i racional fonda, uz bolje eko

ne izgradnje sve zna redstva stanovništva. se koristiti za solidar i za poticanje većeg i rada građana. za formiranje stambe nije korištenje stambe prodaja stanova u dru z realnu tržišnu nakna

tanarine do visine koja za održavanje i amortizaa, a i dio za proširenu re nciirano subvencionira nje troškova stanovanja.

Stvorit će se uvjeti za racionalnije korištenje komunalne infrastrukture. Cijene komunalnih usluga dovest će se na razinu koja će osigurati sredstva za prostu reprodukciju, održavanje i upravljanje komunalnim fondovima.

28. Vodoprivreda. Poklonit će se znatno veća pažnja razvoju vodoprivrede s obzirom na njezinu važnost za razvoj privrede, naselja i život stanovništva. Polazeći od slivova kao privrednih i vodoprivrednih cjelina poklonit će se pažnja uređenju voda, zaštiti od štetnog djelovanja voda (od erozije, od poplava i leda, odvodnjavanju zemljišta) zaštiti površinskih, podzemnih i voda Jadranskog mora od zagađivanja, kompleksnom iskorištavanju i upotrebi voda za različite namjene (osiguranje stanovništva i privrede vodom, iskorištavanju voda za proizvodnju električne energije i plovidbu i dr.), osiguravanju materijalnih i finansijskih sredstava za održavanje i normalno funkcioniranje postojećih vodoprivrednih sistema i objekata, poboljšanju organiziranosti u oblasti vodoprivrede, sistematskom praće

hrvati se
hrvat
se hrva
hrvatom
za
hrvatstvo
hrvaju se
ki je
hrvatiji
s a n
polnoć
noćni ekspres
noćna pratež
noćna lektira
noćna molitva
noćno virostovanje
noćni program
noćno virostovanje
jutarnji san

Jurica
čena r

k o r a k

korak

koraca

korakom

koraca

koraca

ko r a c a

koraca

korak

korakom

koraca

ali

stoji

NAJNOVIJA VIST

Kot smo dočuli, su funkcionari HKD-a pri posjetu u Jugoslaviji re-
öndšnje ljude i točno informirali ö HAKu.

Oštro su nas kritizirali: Mi da znamo samo polemizirati, da smo čisto inaktivni i da strašimo one, ki ne vladaju tako dobro jezikom. Mi mismo prokšlivi i moremo kritiku podnositi, jer samo dost puti "razdiljamo".

Malo čudno nam se samo čini da se visoki funkcionari HKD-a moraju pojti Jugoslaviju isplakati i da se ne ufaju kritizirati nas ovde u Austriji otvoreno. Je to morebiti nova taktika u narodnoj politici? Onda čestitamo, to je velik napredak!

„Ti „super-hrvati“ u Beču!
Sami ništ ne djelati,
ali jako polemizirati — to
žuđu! A pak još te, ki
nisu takovi super-hrvati,
kot oni, tako prestrašiti,
da se već čisto ništ ne
ufaju reći!“

JA, _____

NARUČUJEM:

... PRIMJERAK "NAŠA MALA ANICA"
(48.-/KNJIGU)

NOVI GLAS   CIJENA: 60.- NA
LJETO (4 BROJI)

ADRESA: _____
_____
_____

POTPIS: _____

HAK

SCHWINDG.14/10

1040 BEČ/WIEN

HRVATSKI AKADEMSKI KLUB / KROGATISCHER AKADEMIKERKLUB

SCHWINDGASSE 14/10 1040 WIEN BEČ

Tel.: 0222/65 14 014

Hrvatske emisije Radija Gradišće

Naši ljudi

svaki petak, 15.05 — 16.00

Na znanje se daje

pandiljak — subote, 18.20 — 18.25

Za jedan časak radosti

svaku nedilju, 17.10 — 18.00

Naš kulturni tajedan

svaku nedilju, 21.30 — 22.00

Nema problema — školska emisija

utorak, 17.10 — 17.45 (svaki 14 dan)

Radio Panonije

četvrtak, 20.05 — 21.00 (svaki 4. tajedan)

P.b.b.

Erscheinungsort: Wien

Verlagspostamt : 1040

DRUCKSACHE

*Karall Avon
glama ulica 30
7304 Veliki Proistof*